

6

2007
ročník 59
40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

- 162 _____ **Knihovny v 21. století – nové možnosti, výzvy a hrozby**
– 1/ Tomáš Gec
- 165 _____ **Březen byl podesáté měsícem internetu/** Jaroslav Winter
- 168 _____ **OTÁZKY A ODPOVĚDI**
K některým otázkám výkladu autorského zákona č. 121/2000
- 170 _____ **MARKETING V KNIHOVNÁCH**
...a marketingový výzkum – 2/ Radka Johnová
- 173 _____ **Klasický katalogizátor a obsahová analýza**
netištěných dokumentů/ Aleš Hrazdil
- 176 _____ **JAK NA TO**
Noc s Andersenem: Kamaráde, kamarádko, příteli i přítelkyně
dětských knížek!/ Mirka Čápková, Hana Hanáčková
- 180 _____ **ZE ZAHRANIČÍ**
Knihovny pro vědomostní společnost – strategie rozvoje
slovenského knihovnictví 2007–2013/
Daniela Gondová
- 183 _____ **Motivace zaměstnanců na informačním pracovišti/v knihovně**
– 1/ Tereza Šedivcová
- 184 _____ **Z KNIHOVEN...**
- 188 _____ **Zlatá stuha popatnácté**
- 189 _____ **SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE**
- 190 _____ **ZE SVĚTA**
- 191 _____ **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY**
KNIHOVNICKÉ LITERATURY NK ČR
- 192 _____ **KNIHOVNY V TISKU**
- _____ **ZÁKLADNÍ KAMENY NOVÉ BUDOVY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**
ANEŽ NÁROD SOBĚ II – 7/ Jaroslav Císař

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321

Šéfredaktorka: Mgr. Jana Čermáková
Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková
Redakce a inzerce: Klementinum 190, 110 00 Praha 1,
tel.: 224 941 159
e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

PhDr. Jiřina Bínová (předsedkyně),
Ing. Aleš Brožek, Ing. Jan Kaňka,
PhDr. Šárka Kašpárková, PhDr. Ladislav Kurka,
PhDr. Jan Meier, Ing. Jiří Míka, Mgr. Petra Miturová,
Mgr. Alena Otrubová, Mgr. Jan Pěta,
PaedDr. Vladislav Raška, PhDr. Vít Richter,
PhDr. Vladimíra Švorcová, PhDr. Eva Žáková

Tisk: Serifa, Jínonická 80, 158 00 Praha 5

Distribuce:

Objednávky na předplatné přijímá firma
ALL PRODUCTION, P.O. BOX 732, 111 21 Praha 1.
Call centrum:

tel.: 234 092 851, fax: 234 092 813

e-mail: predplatne@predplatne.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu

PNS a.s. – drobný prodej.

Podávání novinových zásilek povoleno

Ředitelstvem poštovní přepravy Praha

čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno

Českou poštou, s.p. OZSeČ Ústí nad Labem,

dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98

Předplatné pro Slovensko: L.K. PERMANENT, s.r.o.,

P.O. BOX 4, 834 14 Bratislava 34,

tel.: 004217/444 537 11, fax: 004217/443 733 11

Cena jednoho čísla 60 Sk, roční předplatné 660 Sk,

cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 440 Kč

Časopis vychází s podporou dotace

z programu MK ČR Knihovna 21. století

Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit

publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 5. 6. 2007

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- Libraries in the 21st century – new opportunities, challenges and threats – 1 (*Tomáš Gec*) /162
- March was the 10th Month of the Internet (*Jaroslav Winter*) /165
- Copyright Act 121/2000 – some issues of interpretation (*Pavel Rubeš*) /168
- Marketing in libraries: ...and marketing research – 2 (*Radka Johnová*) /170
- The classic cataloguer and content analysis of unprinted documents (*Aleš Hrazdil*) /173
- How to go about it: A night with Hans Christian Andersen: Dear friends of children's books! (*Mirka Čápková – Hana Hanáčková*) /176
- From abroad: Libraries for a knowledge society – Slovak libraries development strategy 2007–2013 (*Daniela Gondová*) /180
- Employee incentives at the information centre/library – 1 (*Tereza Šedivcová*) /183
- From the libraries
- Regular features

AUS DEM INHALT

- Bibliotheken im 21. Jahrhundert – neue Möglichkeiten, Aufrufe und Drohungen – 1 (*Tomáš Gec*) /162
- März wurde zum zehnten Mal der Monat des Internets (*Jaroslav Winter*) /165
- Zu irgendwelchen Fragen der Auslegung von Autorengesetz Nr. 121/2000 Smlg (*Pavel Rubeš*) /168
- Marketing in Bibliotheken: ... und Markteinguntersuchung – 2 (*Radka Johnová*) /170
- Klassischer Katalogisator und Inhaltsanalyse der ungedruckten Dokumente (*Aleš Hrazdil*) /173
- Wie darauf: Nacht mit Andersen: Kamerad, Kameradin, Freund und Freundin der Kinderbücher! (*Mirka Čápková – Hana Hanáčková*) /176
- Aus dem Ausland: Bibliotheken für Kenntnissgesellschaft – Strategie der Entwicklung des slowakischen Bibliothekswesens 2007–2013 (*Daniela Gondová*) /180
- Motivierung der Angestellten in einem Informationsarbeitsplatz und in der Bibliothek – 1 (*Tereza Šedivcová*) /183
- Aus den Bibliotheken
- Regelmäßige Spalten

KNIHOVNY V 21. STOLETÍ

– NOVÉ MOŽNOSTI, VÝZVY A HROZBY

Obecná úvaha o směřování dalšího vývoje

1. část

S nástupem internetu si v současné době mnoho knihoven klade otázku o své budoucnosti. Znamená nástup digitální éry zásadní střet? Asi stojí za zmínku, že hledáním nových rolí v historii procházely knihovny již několikrát. V 60. letech v souvislosti s nárůstem volného času a počtu čtenářů, ve 30. letech (období světové hospodářské krize) se stávaly středisky informací o pracovních příležitostech a místy společenského dění [EDW, s. 88]. Lze tedy říci, že knihovny procházejí obdobím hledání nových rolí periodicky a zatím vždy dokázaly na změněnou situaci ve společnosti reagovat. Níže uvedené vymezení nových rolí a možností se týká veřejných knihoven všech typů s výjimkou několika pasáží vztahujících se ke specializovaným či velkým profesionálním knihovnám, což je v příslušných částech textu uvedeno.

V souvislosti s nástupem internetu je možné konstatovat, že ve změněné situaci nejde o hrozbu likvidace knihoven, ale tato změna (stejně jako v případě například klasických knihkupectví) s sebou přináší nové možnosti, nový standard služeb a především nové výzvy.

1. NOVÉ MOŽNOSTI

V klasické knihovně nyní díky internetu existuje širší nabídka informačních zdrojů bez digitální podoby a možnosti vzdáleného přístupu nemyslitelná. Je zde jasný vývoj směrem k hybridní knihovně s tím, že u přístupu k elektronickým zdrojům lze sledovat rozdílný přístup různých generací. Směřování k hybridní knihovně je patrné nejenom na integraci elektronických zdrojů s klasickými, ale v posledních patnácti letech lze sledovat i posun u uspořádání a vůbec ve způsobu řešení nových knihovních budov. Již při rozmístění počítačů je nyní třeba pamatovat na hluk, který při chodu vydávají, i na to, že ve svém okolí generují výrazně větší pohyb než běžná studijní místa (odchody k tiskárnám, klapot klávesnic a diskutující skupinky lidí), což vede ke členění knihovny na hlučnější počítačové části, od kterých bývají klidnější studijní místa oddělena regály s knihami. Počítače vytvářejí zhruba dvojnásobně více tepla než místa pro práci s knihou, které je potřeba nějak odvádět. Teplo z počítačů se může stát zdrojem vytápění či větrání, pokud je budova navržena tak, že svislý řez budovou umožňuje větrání pomocí komínového efektu. [EDW, s. 77–79].

Elektronické prostředí rovněž nebyvale zvyšuje uživatelský komfort (práce v OPAC na dálku a další operace s knihovním fondem), což v praxi znamená, že čtenář nemusí do knihovny chodit z důvodu vyřizování rutinních operací, ale na základě vlastního rozhodnutí a potřeby. Vývoj v oblasti OPAC dále pokračuje a současná uživatelská rozhraní na úrovni doby by už měla umožňovat zobrazení výsledků dle modelu FRBR¹, možnost zpřesňování dotazů, přidávání uživatelských komentářů a další vylepšení². Dále lze sledovat směřování k budování oborových brán relevantních webových zdrojů v rámci spolupráce sítě knihoven. Obecný nezáměr uživatelů seznamovat se s desítkami různých rozhraní v rámci jedné organizace (OPAC, digitální knihovna, komerční databáze a další) by do budoucna mělo řešit nasazení ucelených portálových řešení umožňující vyhledávání nad veškerými zdroji knihovny z jednoho místa.

2. NOVÝ STANDARD SLUŽEB

Nároky na knihovny v éře internetu zásadně ovlivňují dva faktory.

1. Uživatelé internetu jsou zvyklí uspokojit svůj požadavek on-line³.
2. Současně bohatá nabídka volně dostupných zdrojů na internetu a zvýšené požadavky na úroveň

a rozsah služeb obecně odvozené od současného standardu v komerčním sektoru (běžná provozní doba velkých obchodů doplněná možností parkování atp.) zvyšuje tlak na nabídku kvalitních služeb knihoven (otevírací dobu, kvalitu prostředí, kvalifikované služby a především nabídku fondu).

2.1. V oblasti on-line uspokojení požadavků uživatel přistupující k OPAC knihovny přes internet logicky očekává ucelenou službu, která mu umožní nejenom služby typu *rezervuj* či *objednej* v případě, že knihovna danou knihu ve fondu má, ale která mu nabízí řešení i v situaci, kdy knihovna požadovaný titul nevlastní. V takovém případě by měl knihovnický software automaticky komunikovat se souborným katalogem (či katalogy) a nabídnout čtenáři možnost zadat požadavek na meziknihovní výpůjční službu (z OPAC knihovny či rozhraní souborného katalogu) či na službu elektronické dodání dokumentu (služba typu DODO či VPK, která může být taktéž integrovaná do rozhraní souborného katalogu). Odpovídajícím výstupem by mělo být řešení, kdy je uživatel uspokojen on-line v okamžiku, ve kterém nějakou informační potřebu má, s tím, že si může vybírat s ohledem na časovou naléhavost svého požadavku – službu elektronického dodávání dokumentů (dále EDD) do dvou dnů, klasickou meziknihovní výpůjční službou (dále MVS) do zhruba čtrnácti dnů, a pokud prostřednictvím OPAC může zadat doporučení na nákup knihy, tak v případě kladné odezvy knihovny řádově do měsíce. Od rychlosti uspokojení požadavku se pak obecně odvíjí i jeho finanční náročnost – čím rychleji je žadatel uspokojen, tím více zaplatí.

V tomto pojetí se katalog knihovny stává pro jejího čtenáře jedním ze záchytných bodů při řešení jeho informačních potřeb a komunikuje za něj s ostatními rozhraními. Zákazník všechny platby vyřizuje se svou knihovnou (i poplatky za MVS či EDD) a zde již bude záležet na knihovně, jakou formu platby zvolí (kauci na čtenářském kontě, platbu přímo v knihovně či jiné řešení). Knihovna v současné době již navíc může, pokud má zájem, navázat informaci o svých zdrojích na výstupy globálního vyhledávacího rozhraní typu Google Scholar. Ne zvolí-li cestu individuální registrace u této služby a následný export údajů o ISBN knih z bibliografické báze a údajů o dostupných elektronických databázích z SFX serveru (například JIB či ScholarSFX⁴), stačí navázat spolupráci se Souborným katalogem ČR a skrze něj informaci o svých fondech do prostředí Google Scholar dodat zprostředkovaně⁵.

2.2. Knihovny se nestaly pro uživatele výchozím bodem při hledání informací na internetu⁶, byť, jak je výše uvedeno, mohou prostředím internetu pro zkvalitnění svých služeb velice efektivně využívat. Většina lidí si je nadále spojuje s klasickou nabídkou tištěných fondů a od svých knihoven očekává bohatou nabídku knih, především pak novinek, a to v otevírací době přizpůsobené současnému standardu (tzn. prodloužení do pozdních večerních hodin a rozšíření půjčování o víkendy) [FOB, s. 84–86]. To vše doplněno možností obrátit se na knihovníka, který se ve svém fondu dokonale orientuje a nabízí svou službu v příjemných, vhodně vybavených a dostatečně dimenzovaných prostorách, které umožňují maximum fondu vystavit ve volných výběrech. Dá se říci, že se zde v jednom balíčku setkávají požadavky, jejichž nedostatek se nutně nemusí projevit ihned, ale ve střednědobém (vzdělávání knihovníků) a v dlouhodobém (nedostatek nových knih a nevyhovující prostory) horizontu může představovat pro veřejné knihovny zásadní existenční problém.

Jaké jsou možnosti řešení? Zabezpečení kvalitní nabídky fondu odpovídající čtenářským potřebám i při omezených finančních možnostech obnáší jasně stanovené, důsledně dodržované a pravidelně vyhodnocované akviziční profily, v oblasti naučné literatury pak nasazení konspektu. Při získávání dostatečných prostředků na nákup knih pak jde o kombinaci úspěšného lobování u volených zástupců samospráv a úspor ve vlastní organizaci⁷, v dlouhodobém výhledu doprovázeném změnou postavení a způsobu fungování příspěvkových organizací jako takových⁸. Spokojenost uživatelů se neodvíjí pouze od dostatečné nabídky knih, jde i o způsob zprostředkování přístupu k nim, a to od stanovení standardů v maximální možné čekací době v místě evidence výpůjček knih a důrazu na samoobslužnost přes otevírací dobu knihovny až ke kvalitě prostředí. Standard otevírací doby v současné době určují velká nákupní střediska a minimálně trendu otevírací doby i o víkendech by se knihovny přizpůsobit měly⁹.

Rozšíření výpůjční doby je ovšem provázáno s ostatními kroky do jednoho celku – bez odpovídající nabídky knih a vhodných prostor nebude lákavého rozšíření otevírací doby pravděpodobně využito. Pokud

mají být knihovny místy, kam lidé rádi chodí (protože toto představuje přesně ten typ přidané hodnoty, který internet nenabídne), tak je kromě odpovídajícího vybavení a příjemného prostředí třeba garantovat dostatek míst, která zde umožní studovat a trávit volný čas, čili je to otázka dostatečně dimenzovaných prostor. Řešení této potřeby se přímo odvíjí od možností dané obce či města, ovšem v současné době se nabízí jedinečná šance využít prostředky z evropských strukturálních fondů. Toto je již otázka zájmu politiků a úspěšného lobování v té které lokalitě, nicméně významnou roli zde může hrát i metodická pomoc ze strany krajské knihovny.

V souvislosti s nepřehlednou nabídkou různých jiných možností trávení volného času by knihovny neměly spoléhat na svůj přirozený monopol v této oblasti („kdo chce půjčit knihu, tak si do knihovny cestu najde“), který (zatím) stále platí, nicméně především u mladší generace v mnoha případech prohrává s alternativami. Otázka zní – ví o nás mladí čtenáři vůbec? A ví o všem, co nabízíme? Využívají knihovny kromě možnosti adresného šíření informací (SDI nabízené optimálně již při registraci) a informací na webových stránkách všechny možnosti dnešní doby?

Vytváří knihovny newslettery (tištěné či elektronické)? Využívají možnosti zaslání informací o svých akcích e-mailem na adresy všech čtenářů, které knihovna vlastní a kteří s tím souhlasí (což v praxi obnáší pouze jednoduchou úpravu výpůjčního protokolu a zaškrtnutí patřičného políčka se souhlasem při registraci)? Využívají knihovny jako celek dostatečně k propagaci svých služeb pro ně mediálně „rezervované“ termíny na národní úrovni typu Březen – měsíc internetu či Týden knihoven (optimálně k propagaci služeb poskytovaných v síti knihoven – například spuštění celostátních služeb knihoven v síti typu *Ask your library* v přímém přenosu)? Využívají dostatečně v dnešní době atraktivní soutěžní formáty (jediné zajímavé pro celostátní média) k podchycení zájmu mladých lidí (organizací například soutěže typu Česko hledá Superstar – i pro oblast literatury)?

Příspěvek byl přednesen v únoru 2007 na konferenci Kniha 21. století v Opavě. Přetiskujeme ho se svolením autora i vydavatele sborníku.

Dokončení v příštím čísle

O D K A Z Y :

- 1 Více k této problematice např. na adrese <http://www.webarchiv.cz/files/dokumenty/reference/frbr.pdf>
- 2 Pro zájemce více v článku Novák, Petr. Nové technologie OPAC v éře Googlu: Ex Libris Primo. *Ikaros* [online]. 2006, roč. 10, č. 6 [cit. 2007-03-25]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/3482>>. URN:NBN:cz-ik3482. ISSN 1212-5075.
- 3 „Jedním z diskutovaných témat na konferenci *Computers in Libraries* (Washington, 22.–24. 3. 2006) byla potřeba změn a inovace knihoven, aby byly schopny vyhovět požadavkům nové generace uživatelů – označovaných jako „Milenialisté“ (Millennials, uživatelé narození po roce 1982 a přicházející do dospělosti na začátku nového tisíciletí) – kteří očekávají, že jakákoli hledaná informace bude okamžitě k dispozici *kdekoliv, kdykoli a nejlépe prostřednictvím mobilního zařízení.* WILSON, B. Change and the Need for Innovation. Editorial. *DLib Magazine* [online]. April 2006, roč. 12, č. 4. Dostupný z WWW: <<http://www.dlib.org/dlib/april06/04editorial.html>>. České znění bylo převzato z WWW: <http://www.inforum.cz/inforum2006/pdf/Bartosek_Miroslav.pdf>.
- 4 Více na <http://sfx.cuni.cz/SFX-30.html>
- 5 Více na Novák, Petr. Státní technická knihovna zpřístupňuje své fondy pomocí Google Scholar. *Ikaros* [online]. 2006, roč. 10, č. 6 [cit. 2007-03-31]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/3481>>. URN:NBN:cz-ik3481. ISSN 1212-5075.
- 6 viz např. zpráva OCLC Perceptions of Libraries and Information Resources – závěry jsou dostupné na www.ikaros.cz/node/3482
- 7 Z úspor, které lze zmínit, jde v oblasti pracovních úvazků o větší využívání půlúvazků; do budoucna pak nahrazení rutinních knihovnických činností moderními technologiemi typu selfchecky.
- 8 Možným zákonným systémovým řešením je přechod příspěvkových organizací na jednotnou právní úpravu neziskového sektoru doplněný vytvořením správních rad, kterým by se ředitel přímo zodpovídal; a dále stanovení odměny za práci podle Zákona o mzdě a nikoli Zákona o platu.
- 9 Při omezených finančních možnostech knihoven se nabízí režim omezeného rozsahu služeb formou směn zkušených vedoucích pracovníků s brigádníky doplněné nasazením kamerových systémů z důvodu bezpečnosti.

Čtenář informuje >

Časopis Čtenář najdete letos i na pultech knihkupectví ACADEMIA • Václavské náměstí 34, Praha 1
• Národní třída 7, Praha 1 • náměstí Svobody 13, Brno • Zámecká 2, Ostrava.

Březen byl podesáté měsícem internetu

Celkem 384 knihoven připravilo letos v březnu pro veřejnost širokou paletu akcí k propagaci internetu a četby, které navštívilo kolem 100 000 obyvatel České republiky. V duchu motto *Internet – výhoda pro znevýhodněné* se v 10. ročníku Března – měsíce internetu (BMI) knihovny soustředily zvláště na služby pro různé skupiny znevýhodněných obyvatel. Jubilejní ročník BMI je zároveň příležitostí k ohlédnutí za desetiletou historií tohoto unikátního projektu, který se v roce 2000 umístil ve finále celosvětové soutěže Stockholm Challenge Award v konkurenci 612 projektů z 80 zemí.

Když časopis *Českomoravský Profit* vyhlásil v roce 1998 březen měsícem internetu s cílem upozornit na význam nového fenoménu, který zakrátko všemožně ovlivní život společnosti, sotva kdo z organizátorů předpokládal, co se právě zrodilo. K výzvě se přidalo 116 organizací, které připravily aktivity trojího druhu. V prvé řadě šlo o různé přednášky, školení, prezentace a dny otevřených dveří, které měly sloužit k bezplatnému zpřístupnění internetu pro veřejnost a k seznámení s jeho možnostmi. Další organizace nabídly slevy na zboží a služby spojené s internetem, třetí formou byly soutěže, například čtenářská soutěž o internetu, jejímiž hlavními cenami byly počítače.

ISSS – trefa do černého

Hned v prvním ročníku se uskutečnila také konference *Internet ve státní správě a samo-správě* (ISSS). Tehdy ještě v Praze a za účasti téměř 600 návštěvníků, od druhého ročníku se přesunula do Hradce Králové, aby se postupně rozrostla na nejvýznamnější akci svého druhu ve střední Evropě, kterou si v posledních letech nenechá ujít každoročně už více než 2000 návštěvníků z dvou desítek zemí.

V roce 1998 ještě nikdo netušil, kolik lidí v Česku internet používá, odhady počtu jeho uživatelů se pohybovaly mezi dvěma až pěti sty tisíci. Proto se organizátoři dohodli se společností Acron Communication, aby v březnu 1999

v rámci druhého ročníku BMI provedla průzkum, který by přinesl reálnější čísla. Měření návštěvnosti vybraných serverů ukázalo, že na sledovaných 26 serverech různého zaměření během března aspoň jednou zavítalo 539 980 unikátních návštěvníků.

Současně se sledování počtu uživatelů prostřednictvím klasických výzkumů ujaly společností DEMA (domácnosti) a Markent (obecná populace). Díky BMI tak vznikla souvislá časová řada dokumentující rozvoj internetu v ČR v uplynulém desetiletí.

Druhý ročník BMI byl zajímavý mimo jiné i tím, že poprvé byla vyhlášena soutěž o nejlepší webové stránky Zlatý erb, která se v posledních letech s rozvojem internetu rozrostla ještě o kategorii elektronických služeb. Pro velký zájem se rozšířila také o krajská kola, z nichž teprve vycházejí finalisté, ze kterých se vybírají celkoví vítězové.

Rozhodný nástup knihoven

Od třetího ročníku se z organizátora Března – měsíce internetu po dohodě s redakcí *Profitu* stalo neziskové sdružení BMI. Založili ho Irina Zálišová, Jaroslav Winter a Miroslav Forman, kteří stáli u zrodu celého projektu měsíce internetu. Rok 2000 se stal důležitým mezníkem ještě tím, že se do BMI poprvé zapojily knihovny. Tím se významně zvýšil počet míst, kde se občané mohli seznamovat s internetem.

V roce 2000 se BMI zúčastnilo 119 knihoven a jejich počet se pak každým rokem zvyšoval následovně: 130 → 250 → 275 → 300 → 330 → 370 a letos 384. Kromě působení směrem k veřejnosti využívaly knihovny BMI zpočátku také k internetovému školení knihovníků, resp. knihovnic a Svaz knihovníků a informačních pracovníků ihned vyhlásil také soutěž *Biblioweb*, aby podpořil tvorbu kvalitních webových stránek knihoven.

Třetí ročník se zapsal do historie BMI dále tím, že se poprvé uskutečnila dětská konference *Junior Internet*. Vymyslely si ji a s pomocí

BMI sdružení uspořádaly samy děti, které postupně v dalších letech na sebe přebíraly víc a více organizačních aktivit, až na BMI sdružení zůstala jen mediální podpora a pomoc se zajišťováním sponzorů.

Mladým organizátorům se podařilo díky grantům od programu Mládež EU a Mezinárodního višegrádského fondu rozšířit Junior Internet v posledních dvou letech na Slovensko a do Polska a Maďarska. Za uplynulé ročníky se internetových soutěží, které vždy předcházejí konferenci, zúčastnilo jen v Česku na 2600 mladých tvůrců. V roce 2006 udělila ministryně Dana Běrová organizátorům Junior Internetu cenu ministryně informatiky ČR.

Jak se rodila Noc s Andersenem

Ze čtvrtého ročníku BMI stojí za připomenutí zejména jedna událost – Noc s Andersenem. Vymyslely si ji rok předtím Mirka Čápková a Hana Hanáčková v Knihovně B. B. Buchlovana v Uherském Hradišti. Poprvé s mediální podporou a jako součást aktivit knihoven v BMI v roce 2001 proběhla tato akce na podporu dětského čtenářství na 39 místech, aby pak každým rokem nabírala na rozsahu a rozrůstala se o další a další nápady. Postupně se počet spacích míst zvyšoval na 70, 156, 264, 408, 487 a letos 590, když ke knihovnám přibývaly i školy, domovy dětí a mládeže a další zařízení a pohádková noc se rozšířila i na Slovensko, do Polska, Maďarska, Slovinska.

V roce 2002 se poprvé uskutečnila konference INSPO – Internet a informační systémy pro osoby se specifickými potřebami, která se stala jednou z nejvýznamnějších aktivit BMI a předznamenala stále zřetelnější příklon ze strany BMI sdružení k podpoře internetu pro znevýhodněné skupiny obyvatel. V roce 2004 k ní přibyla literární soutěž Internet a můj handicap, jejíž výsledky jsou vyhlášeny právě na této konferenci v Kongresovém centru Praha.

Ptejte se své knihovny

Z tradičních aktivit knihoven pro veřejnost vybočila v roce 2002 akce nazvaná BezMezní Informace v BMI (BMI v BMI). 1. a 2. března 2002 při ní spojili své síly nadšení knihovníci z Národní knihovny a Městských knihoven v Praze a v Rožnově pod Radhoštěm v úsilí

nonstop 24 hodin odpovídat na jakékoli dotazy. Přišlo 131 dotazů různé úrovně i obsahu, 75 jich bylo zodpovězeno během 24 hodin, některé okamžitě, zbývající do konce BMI, 4 zůstaly nezodpovězeny. Z úspěšné akce se zrodila stálá referenční služba českých knihoven nejširší veřejnosti s názvem *Ptejte se své knihovny*, do které je již zapojeno zhruba 50 knihoven od vědeckých přes vysokoškolské a odborné až po městské. Jejich informační pracovníci, vzájemně propojeni elektronickou konferencí, hledají podle zaměření své knihovny odpovědi na dotazy z různých oborů a oblastí zasláné elektronickou poštou. Odpovědi na dotazy jsou zaslány do 48 hodin a z archivovaných odpovědí je budována databáze.

Šestý ročník BMI se uskutečnil ve znamení motto *Internet bez bariér*. Korespondovalo to s vyhlášením roku 2003 evropským rokem zdravotně postižených a knihovny tak ještě více zaměřily svoje aktivity zejména směrem k seniorům a lidem se zdravotním postižením.

Internet ležící, spící...? – tak znělo cimmarnovské téma 7. ročníku BMI, které nabízelo trochu odlehčenější tón v publicitě, ale zároveň i vybízelo k diskusi o příčinách stagnace v rozvoji internetu v ČR. Pro knihovny se stala důležitou aktivitou anketa *Moje kniha*, která probíhala sice půl roku, ale byla odstartována 1. března 2004 a mediální podpora BMI napomohla tomu, že nejvíce hlasů do ní čtenáři poslali právě v březnu. Však také na adresu odkazovaly téměř tři milióny inzerátů, které vyšly na podporu BMI 2004.

V osmém ročníku BMI bylo zvládnutým tématem nakupování přes internet. Jak vypadá internetový obchod si vyzkoušelo na aplikaci na 17 000 zájemců, kteří měli možnost použít nanečisto k „zaplacení“ vybraných výrobků platební kartou.

Pro devátý ročník zvolili organizátoři motto *Na úřad přes internet* a do knihoven dodali 40 tisíc letáků s popisem vybraných portálů a webů státní správy. Na 2960 akcích ve 370 knihovnách se vystřídalo neuvěřitelných 110 000 účastníků.

Výhoda pro znevýhodněné

A konečně letos připravilo na březen různé aktivity spojené s propagací internetu (a větší-

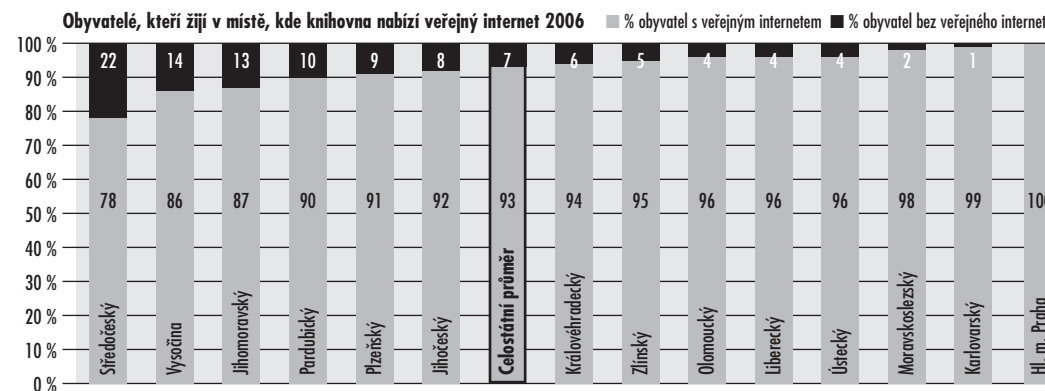
◀ Vítězem letošní literární soutěže Internet a můj handicap se stal Jiří Žváček, který se naučil ovládat počítač pomocí tyčinky v ústech a na internetu publikuje i vytváří webové stránky.

Zvládnuté téma letošního BMI *Internet – výhoda pro znevýhodněné* dále inspirovalo Národní knihovnu ČR k průzkumu mezi knihovnami, jehož cílem bylo zjistit, jaké služby běžně poskytují knihovny pro čtenáře se zdravotním postižením. Využila k tomu metody elektronického dotazníku. Zkoumány byly služby pro zrakově, sluchově, fyzicky a mentálně znevýhodněné. Dotazník s více než 70 otázkami vyplnilo 140 knihoven.

První výsledky ukazují, že knihovny mají určité zkušenosti se službami pro zrakově handicapované uživatele, městské a obecní knihovny se věnují skupinám mentálně handicapovaných, postupně se odstraňují bariéry pro uživatele s fyzickým handicapem. Nejmenší tradice v knihovnách mají služby pro sluchově znevýhodněné, zcela v počátcích jsou specializované služby pro prelingválně neslyšící, kterými se více zabývá jenom několik knihoven. Celkově je však orientace na služby osobám se specifickými potřebami a jejich kvalitou dosud v našich knihovnách neuspokojivá. Podrobnější zpracování průzkumu bude vyžadovat delší čas. Výsledky budou publikovány na webu Národní knihovny ČR.

Motto jubilejního 10. ročníku BMI *Internet – výhoda pro znevýhodněné* zaujalo natolik, že zazněl nejednou názor, aby u něho organizátoři zůstali i v dalších ročnících.

JAROSLAV WINTER
BMI sdružení

K některým otázkám výkladu autorského zákona č. 121/2000

S laskavým svolením Svazu knihovníků a informačních pracovníků (SKIP) otiskujeme odpovědi právníka **Pavla Rubeše** na některé otázky autorského zákona, protože se domníváme, že vám mohou být užitečné. V elektronické podobě je najdete na http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/FAQ.htm

- 1. Je možné používání samoobslužných skenerů v knihovnách v různých souvislostech (viz § 30, odst. 2):**
- bezúplatně – ukládání na elektronické fyzicky obíhající nosiče (dle AZ – , ve hmotné podobě“)**
- posílání elektronickou poštou**
- úplatně – (jen za skenování, resp. k tomu za tyto další služby)**
- případná účast (pomoc) knihovníka**

Domnívám se, že ano, skener je v knihovně dovolen, neboť každý smí činit pro svou nekomerční potřebu rozmnoženinu z jakéhokoli autorského díla, viz § 30 odst. 2 AZ. Rozmnoženina přitom může mít jakoukoli formu a podobu, viz § 13 odst. 2 AZ.

Myslím, že je pak jedno, zda si uživatel elektronickou kopii uloží na svůj přenosný nosič dat (dnes zejména flash disk), nebo zda si ji odešle e-mailem.

Náhradní autorská odměna za kopii se platí jen v těch případech, kde jde o tiskovou rozmnoženinu pořízenou za úplat (§ 25 odst. 2 písm. e AZ – výčet případů způsobilých a výčet povinných osob je taxativní). Z toho vyvozují, že za digitální obrazovou rozmnoženinu pořízenou za úplat není v současné době nutné platit náhradní autorskou odměnu.

Výklad zákona ohledně možnosti pořizování skenovaných kopií pro svou nekomerční potřebu není zcela bezesporný. Vyskytují se i takové názory, které prohlašují skenování v knihovnách za neadekvátní zásah do autorových práv. Nutno tyto názory odmítnout, protože vycházejí z ničím nezdůvodněné presumpce zlého úmyslu toho, kdo digitální kopii získává, že tuto kopii bude moci snadněji zneužít, např. že

ji bude moci nekontrolovaně šířit internetem apod., a proto že tak jistě i bude činit.

Oponenti brojí již proti možnému ohrožení autorského práva, což by však vylučovalo možnost plného pokojného využívání autorského díla osobám oprávněným z volného užití. Co trestní zákon postihuje – již ohrožení autorského práva anebo až jeho porušení? Podle § 152 odst. 1 TZ je trestné až porušení práva: „Kdo neoprávněně zasáhne do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, ...“. I proto je nutno k digitálním kopiím takto přistupovat – k protiprávnosti autorskoprávní a potažmo i trestní dochází až porušením (zneužitím kopie), nikoli již ohrožením (pořízením zneužitelné kopie) autorského práva.

Jak jsem již vyložil, je dovoleno pořídit si za podmínek § 30 odst. 2 AZ (nekomerčně, pro svou potřebu) jakoukoli – tedy i digitální – kopii autorského díla. Pokud knihovna při tom asistuje – ať pasivně poskytnutím skeneru nebo aktivně asistencí knihovníka –, jen a pouze pomáhá uplatnění subjektivního ústavně garantovaného politického práva vyhledávat a šířit informace (viz čl. 17 odst. 4 Listiny základních práv a svobod).

Jde tedy o nalezení rovnováhy mezi ústavně garantovaným právem autora a ústavně garantovaným právem na informace, kvůli jehož naplňování jsou veřejné knihovny zřízeny. Zákonodárce sám tuto rovnováhu našel tím, že umožnil individuální nekomerční kopii autorova díla, ačkoli na druhou stranu z něj zakázal kopie pro potřeby hromadné a pro potřeby komerční.

Porušením autorského práva se stane nikoli již pořízení digitální kopie, ale teprve až její zneužití. Tedy až když uživatel této kopie svým

jednáním přestoupí limity § 30 odst. 2 AZ a kopii například začne využívat komerčně či nikoli jen pro své potřeby apod.

Případná pomoc knihovníka podle mě není vyloučena. Pokud knihovník skenuje pro čtenáře, jedná jen jako agent (zástupce) oprávněné osoby. Z hlediska práva musí být lhotejně, zda kopii pořizuje osobně sám oprávněný nebo zda kopii pro něj pořizuje někdo jiný, neboť cílem regulace je jen následné užívání této kopie.

Ostatně podle původního znění stávajícího autorského zákona v případě tiskových rozmnoženin se také nehovořilo o tom, že by kopii mohl pořizovat někdo jiný na objednávku oprávněné osoby. A přesto se to ustanovení vykládalo tak, že kopírka nemusí být samoobslužná, protože obsluha je jen agent oprávněné osoby (alter ego, jako kdyby kopii oprávněná osoba pořizovala sama).

Než se však výklad ohledně digitální kopie stane všeobecně akceptovaným, zprvu bych doporučoval, aby skener byl samoobslužný a bezplatný – ostatně veřejná knihovna stejně nesmí požadovat za jeho užití tolik, aby z toho tvořila zisk. Nic to samozřejmě nemění na tom, že je možné, aby byl obsluhován jinou osobou než tou, která využívá „licenci“ volného užití, a aby za užití skeneru beneficiem provozovateli skeneru zaplatil „ošoupně“.

- 2. Je možné kopírování not pro osobní potřebu zdravotně postižených? (viz § 30a, odst. 1 a § 38)**
- 3. Co znamená „v ROZSAHU odpovídajícím jejich zdravotnímu poškození“ (jde o vyrovnání KVALITY poškození nebo o KVANTITU jeho důsledků [vskutku bez čárky před nebo]) s tím, že tohle je konkrétní případ? (§ 38)**

Domnívám se, že kopírování not pro osobní potřebu zdravotně postižených je možné. Ustanovení § 38 AZ je speciální, a proto má aplikační přednost před obecným ustanovením § 30a odst. 1 AZ. Nesmí však dojít k rozmnožování přes míru odpovídající zdravotnímu postižení. Podle mého názoru tím zákonodárce chtěl říci, že nelze pod pláštěm účelu kopírování pro zdravotně postiženého okopírovat například značnou část (notového) fondu knihovny, ale jen to, co reálně sám postižený

může využít. Jde podle mě primárně o vyrovnání kvality postižení, nikoli o skrytou ekonomickou podporu, o tu až v druhé řadě. Ekonomická podpora postižených je svěřena předpisům o sociálním zabezpečení.

- 4. Pokud knihovna (archiv, muzeum, škola) něco naskenuje ze svého fondu, může to zpřístupnit na počítačích ve svém objektu. Platí to i v případě, kdy například škola sídlí na více místech? Může naskenovaný dokument pustit ve vlastním intranetu? Pokud ano, jaké musí provést zabezpečení? (§ 37, odst. 1c)**

Ano, knihovna určitě může ve všech svých provozovnách takový dokument zpřístupnit na svých terminálech. Okopírovat tento dokument může vzhledem k dovolení § 37 odst. 1 písm. a) AZ – kopie pro archivní a konzervační potřebu, zpřístupnit tuto kopii může za podmínek tamtéž písm. c).

Na intranetu dokument proto zpřístupnit nemůže (jedná-li se o autorské dílo, „nedílo“ zpřístupnit může jakkoli), protože musí zamezit zhotovení rozmnoženiny díla s výjimkou rozmnoženiny na papír či podobný podklad – viz závěr § 37 odst. 1 písm. c) AZ.

- 5. Obdobný případ: součástí objektu školy jsou i koleje – může knihovna někomu půjčit audiovizuální dokument s tím, že jeho užití umožněno v objektech školy, tj. např. nejen v knihovně, ale také na koleji? Jedná se o půjčování na místě samém? (§ 37, odst. 3). Pokud ano, jak zajistit povinnost zamezit kopírování?**

Nešlo by o půjčení na místě samém, kdyby si prezenční dokument mohl dotyčný čtenář odnést s sebou pryč. Představuji si, že „místo samé“ je to místo, kam se s takovými dokumenty čtenář má odebrat za účelem jejich studia (čtení, poslechu apod.). Proto by opuštění prostor knihovny (případně užší vymezený prostor, např. prostor poslechovny, čítárny, studovny apod.) znamenalo porušení autorského zákona.

- 6. Knihovna nemá vlastní kopírku, ale zajišťuje si kopírování formou služby. Část kopií je prodávána jako placené kopie uži-**

vatelům. Na stejných kopírkách kopírují i pracovníci knihovny pro interní potřebu instituce, tj. bezplatně. Musí firma, která zajišťuje kopírovací službu, odvádět náhradní odměnu za kopie, které jsou udělané pro interní potřebu knihovny?

Náhradní odměna za kopie na papír či podobný podklad se platí jen za úplatně pořízené kopie – jakmile je kopie pořízena bezplatně, potom se náhradní odměna neplatí (arg. a contrario § 25 odst. 1 písm. a) AZ ve spojení s odst. 2 písm. e) – viz slova „rozmnožovací služby za úplatu“).

Pokud však knihovna pronajímá kopírky, platí nikoli jen paušální nájemné, ale kromě případného paušálu též i platby odpovídající počtu zhotovených kopií, je nutno kopie zhotovené pro „služební“ účely považovat za úplatně provedené, a tudíž nastává povinnost z nich onu náhradní autorskou odměnu zaplatit.

7. Je možno použití kopie pro vyučovací účely, resp. pro plnění výzkumného úkolu na objednávku (včetně v rámci grantu) chápat ve smyslu pro „vnitřní potřebu právnické osoby“?

Pokud daná právnická osoba sama vzdělává své zaměstnance, žáky, studenty či členy, tak ano. Totéž platí i o grantu – pokud by jej sama

zpracovávala v rámci svého výzkumného poslání, šlo by o její vnitřní potřebu. Pokud by však vzdělávala externí subjekty či výzkum prováděla na objednávku, pak by již zřejmě o její vnitřní potřebu nešlo.

8. Je možné zhotovit kopie disertace, diplomové či jiné kvalifikační práce? Je možno takové kopie zprostředkovat v rámci meziknihovnických reprografických služeb? Jak je to obecně s rozsahem zhotovovaných kopií?

Ano, je možné kopírovat tzv. kvalifikační práce. Pokud je naplněna zákonná licence podle § 30 nebo § 30a (zejm. nekomerční účel kopií), pak je možno kopírovat.

V rámci meziknihovnických reprografických služeb § 4 odst. 2 písm. b) knihovního zákona přináší další účel, kdy lze jakoukoli knihovni jednotku kopírovat. Toto ustanovení umožňuje zpřístupňování knihovnických dokumentů z knihovnických fondů jiných knihoven zprostředkováním jejich rozmnoženin „s cílem zpřístupnit svým uživatelům knihovnické dokumenty bez ohledu na místo jejich uložení“. Avšak slovo „reprografie“ tento účel zjevně omezuje jen na reprodukci grafickou (tj. kopírování na papír a jiný obdobný podklad).

MARKETING V KNIHOVNÁCH

> RADKA JOHNOVÁ
(rsj@seznam.cz), <http://info.sks.cz/users/jo>

...a marketingový výzkum

2. část

Příprava marketingového výzkumu začíná ujasněním si, jaké informace budou použity, zda jen sekundární, nebo jaké primární informace je nutno doplnit, zda stačí informace interní nebo organizace potřebuje i informace externí a v jakém rozsahu.

Pak zvolíme **metodu výzkumu**: **Pozorování** chování návštěvníků knihovny od jejich příchodu po celou dobu pobytu – i při využívání doprovodných služeb (kavárna nebo bufet, šat-

na, prodejna suvenýrů apod.) až po opuštění objektu je základní a nejjednodušší metodou, kterou lze doplnit porovnáním „chování zákazníků, konkurence“ pomocí fiktivních návštěv jiných institucí. Pozorování může odpovědět na otázky o zájmu a spokojenosti se službami.

Skupinové dotazování obvykle s 6–10 respondenty a kvalifikovaným moderátorem pro neziskové organizace není tak běžné, ale knihovna může využít diskusi po skončení nějaké

akce, která se v knihovně konala. **Průzkum** používá především dotazování pomocí dotazníků a asi je nejdostupnějším pro naše potřeby v knihovnách.

Experimentální výzkum je vědecky nejhodnotnější, ale používá se především v komerční oblasti (např. účinnost reklamy a její vliv na tržby a zisky). Experiment **v laboratorních podmínkách**, kde laboratoři je simulovaná nákupní hala, přináší rychlé výsledky, je ale omezen typem dobrovolníků, kteří jsou ochotni se experimentu zúčastnit (studenti, důchodci, nezaměstnaní, tedy příjmově nejslabší skupiny a marketingově kromě studentů nejméně atraktivní), ale první dvě kategorie současně pro knihovnu stěžejní zákazníci, takže by se testování blížilo reálným podmínkám. Experiment **v reálných podmínkách** – zkoumá obvykle postoj zákazníků k novému produktu nebo jeho atributům (obal, produkt, cena, místo v prodejně, sousední produkty). Výhodou jsou skuteční zákazníci, kteří nevědí, že testují produkt, nevýhodou je, že se o kampani rychle dozví konkurence. Knihovnu lze samozřejmě využít i jako laboratoř a je současně i reálným prostředím. Některé plánované změny takto lze otestovat, lze zkušebně zavést nové služby zatím na omezenou dobu. Objevily se například první knihovny, kde funguje kavárna s čítárnou, a nenaplnily se obavy, že knihy budou polité, naopak, stoupl zájem o služby knihovny a o knihy samotné, protože se po okolí rychle rozneslo, že kavárna v knihovně je velmi příjemná a samozřejmě nekuřácká.

Ke sběru dat lze použít **technické prostředky**, snímač čárového kódu v automatizovaných knihovnách zajistí i řadu údajů využitelných v marketingovém přístupu, počítačové vstupů se může hodit tam, kde není zapotřebí čtenářská legitimace, např. některé čítárny, vstup do knihovny, jen do kavárny nebo na výstavu v jejich prostorách. Knihovnu může hlídat i průmyslová kamera a i její záznamy nám mohou prozradit řadu faktů o chování našich uživatelů. Měření návštěvnosti webových stránek by mělo být samozřejmostí, ideálně by mělo rozlišit, kolik zákazníků se přihlásilo číslem své členské legitimace a kolik, možná jen potenciálních, uživatelů vyhledávalo něco konkrétního a zda to můžeme nabídnout.

Informace, které nemůže poskytnout technika, musíme zjistit dotazováním.

Dotazníky by měly být zahájeny jednoduchými otázkami, které respondentu zaujmou a bude na ně umět odpovědět. Osobní a choullostivé otázky patří až na konec, na věk nebo plat je lépe se ptát v intervalu než požadovat vyčíslení. Otázky nesmí navozovat správnou odpověď (podjaté otázky) např. „Myslíte si, že je nehorázné, že stát na tuto knihovnu přispívá jen XX Kč ročně?“ Měly by obsahovat přesné formulace (např. nepoužívat slova často, občas, máte rádi), které si vykládá každý jinak. Nesrozumitelná mohou být cizí a příliš odborná slova nebo profesní slang. Nevhodné je používat mnohonásobné otázky, vždy se dají rozdělit na dvě jednoduché. V češtině jsou navíc problémy s negativními otázkami, na které nelze jednoznačně logicky odpovědět ano, ne.

Uzavřené otázky mají předem dané možnosti odpovědi. Lépe se vyhodnocují, pro respondentu jsou srozumitelnější, ale hůře se stavují, měly by být předem testovány na vzorku respondentů.

Výhodou **otázek s otevřeným koncem** je jejich jednoduchá tvorba, ale vyhodnocení je velmi obtížné. Vyžadují větší zkušenost tazatele, ideálně s psychologickým vzděláním, pokud nejde jen o orientační přečtení si odpovědi na zcela nestrukturované otázky. Přinášejí nižší spolehlivost výsledků než otázky uzavřené, vyžadují více času, ale výhodou je širší a hlubší pohled na určité téma, protože mají spontánnější odpovědi.

Knihovna může využít **zcela nestrukturované otázky**, např.: „Jaký je váš názor na...“ nebo **slovní asociace**: Co vás jako první napadne, když uslyšíte slovo: „Knih“, „Knihovna“, „Městská knihovna v XY“?

Existují i další formy nestrukturovaných otázek v podobě dokončení věty, dokončení tematického nápadu nebo dokončení obrázku, ale kromě zcela nestrukturovaných otázek a slovní asociace, které slouží jen k informování managementu instituce (kvalitativní explorační výzkum) a nejsou dále zpracovávány, není vhodné provádět v kulturních organizacích tento výzkum v (polo)amatérských podmínkách.

Volba výběrového souboru je dalším krokem marketingového výzkumu, znamená zvolení **výběrové jednotky**, koho se budeme dotazovat (cílová skupina podle věku, vzdělání, povolání, místa bydliště...) a zvolení **velikosti výběrového souboru**. Pro naše potřeby nám bude stačit **nepravděpodobnostní** – úsudkový, ne-exaktní soubor. Sem patří **soubor vhodných příležitostí** – ptáme se snadno dosažitelných členů populace – např. vlastních uživatelů, studentů ve škole, **soubor vhodného úsudku** – vychází z úsudku výzkumníka, ptá se takových členů společnosti, od kterých může dostat vhodné informace nebo **určený soubor** – dotazování se provádí u předem stanoveného počtu lidí v každé z několika kategorií např. podle věku, vzdělání, povolání, bydliště. Při výzkumu pro potřeby knihovny se pravděpodobně využije soubor vhodné příležitosti nebo vhodného úsudku a pro interní potřebu organizace bude dostačující.

Máme-li dotazníky a představu, koho se chceme dotazovat, zvolíme **metodu kontaktování**: dotazníky zasílané **poštou** volíme, pokud se jedná o choulostivé otázky nebo když zodpovězení otázek vyžaduje dlouhý čas. Musíme počítat s nízkou návratností dotazníků (obálku a známku musí hradit příjemce, aby vůbec nějaké odpovědi přišly), čtenáři mohou dotazník přinést osobně, za vyplnění mohou dostat drobnou odměnu s logem knihovny. Otázky musí být jednoznačné, srozumitelné a otestované, protože respondent nemá nikoho, kdo by je dovysvětlil.

Telefonické dotazování je velice rychlé, ale musí být stručné (ideálně do 5 maximálně do 10 minut), tazatel má možnost aktuálně reagovat, vysvětlit otázku, kterou respondent nepochopí.

Osobní dotazování má výhodu v tom, že tazatel může zaznamenávat i neverbální projev, předkládat dotazovanému nákresy, obrázky, vzorky, nemusí nabízet odpověď typu „nevím“, ale je-li spontánně vyslovena, může ji zaznamenat. Jedná se o nejdražší formu. Osobní dotazování může být typu **na zastavení**, podobně jako telefonický rozhovor musí být stručné. **Předem dohodnutý rozhovor** je v případě

rozsáhlých průzkumů v délce i přes hodinu a dotazovaný může být motivován ke spolupráci odměnou.

Podle typu výzkumu volíme **způsob dotazování**. Tazatel může číst otázky a zaznamenávat odpovědi sám (obvykle tehdy, kdy nedává na výběr odpovědi typu „nevím“, ale jsou-li vysloveny, má na ně připravenou kolonku, kterou označí), jindy tazatel část otázek pokládá sám a část dotazníku má dotazovaný k dispozici (když se jedná o výběr z většího množství variant nebo o stanovení pořadí, posouzení grafických návrhů či nákresů). Tazatel může zaznamenávat i projevy neverbálního chování. Pro rychlejší zpracování výsledků je výhodou, má-li k dispozici notebook a informace zaznamenává rovnou v počítačové podobě.

Nejrychlejší, nejjednodušší a nejlevnější jsou **ankety** – odpovídá na ně ten, kdo chce, je zde zvolen soubor vhodné příležitosti, anketní listky a krabici na odpovědi lze umístit v knihovně nebo můžeme dát anketu na naše webové stránky. Ankety jsou vhodné pro zjištění základních údajů, které nás zajímají, z velkého množství odpovědí musíme poznat ty, které jsou myšleny vážně, vyloučit extrémní. Plusem internetových anket je, že je lze hned zpracovat v počítači, jejich zápor, že neodrážejí skutečný obraz populace ani našich uživatelů (důchodci jsou na internetu zastoupeni minimálně). V případě internetu také musíme vyloučit opakované hlasování. Pořád je to ale nejlevnější a nejrychlejší forma využitelná v neziskových kulturních organizacích.

Poslední fáze marketingového výzkumu zahrnuje **zpracování dat**, vyhodnocování dotazníků a formulování závěrů. Závěrečná zpráva musí obsahovat slovní shrnutí, hlavní závěry z výzkumu. Pak už zbývá jen řídit se těmito závěry a uvést do praxe změny, které z nich vyplynuly. Vyhodnocení závěrů a jejich uvedení do praxe je posledním, ale neméně důležitým krokem. Management instituce spolu se zřizovatelem, případnými mecenáši a sponzory musí rozhodnout, jaká opatření, kdy a jak provedou, jaké postupy a marketingové nástroje je nejlépe podpořit.

Klasický katalogizátor a obsahová analýza netištěných dokumentů

Nevážné zamyšlení

Obsahová analýza dokumentů je intelektuální proces, při němž katalogizátor (obecněji indexátor) vybírá klíčové pojmy charakterizující především obsah dokumentu, časové a prostorové vymezení či čtenářské určení, které pak převádí do znaků selekčního jazyka. Omlouvám se oficiální terminologii báze TDKIV¹⁾ za krácení jejího výkladu pro účely příspěvku příliš důkladného. Pokud se laik, například pohledem do okna či do kanceláře za pyramidu knih, dopídí až k této, jemu většinou naprosto cizí knihovnické činnosti, stává se předmětem jeho zájvu. Nuže dobrá, knihovníci nerazítkují pouze knihy, ale dokonce si je čtou a hle – listují jimi zuřivě, na obrázky hledí, čelo v dlaních, oko k textu požitkářsky upřené. Netuší ovšem, že účelem není nastudovat obsah sci-fi či mírně pokleslého románu pro ženy. Knihovnick se pak neodebere do půjčovny, aby oblažil rady chtivé čtenářky doporučením četby pro dlouhé zimní večery. Katalogizátor vědecké knihovny třeba právě prohlíží výzkumnou zprávu z Porůří či Pensylvánie a zoufale přemýšlí (po odhození technického překladového slovníku), zda jde o korečkové ry-padlo či úplně jiný dobývací stroj ve strmě upadající sloji. Z černobílého obrázku si pak chce při svém chabém technickém vzdělání tuto zapeklitou záležitost vyjasnit. Čím větší zaujetí, čím vytržštěnější pohled, tím větší zoufalství nad odborným textem. Ona ostatně ani literatura například esoterická nemusí skýtat indexátorovi většího požitku, než onen důlní stroj. Kupodivu, i na tuto veskrze duševní činnost byla „stříhnutá“ česká norma ČSN 01 0174²⁾.

Norma je dílko půvabné, a přestože normy patří spíše do literatury technické, může novice v oboru indexace (resp. věcné katalogizace) vskutku ledasčemu přiučít. Kromě terminologie a apelu na kvalitu, konzistentnost a objektivitu zpracování také totiž usměřňuje v pasáži Analýza dokumentu³⁾ vlastní indexátorův postup. Správně jsou zde dokumenty rozděleny na tištěné a netištěné. Což o to, u tištěných doku-

mentů je to celkem snadné a norma vypočítává šest míst publikace, která nesmíme opomenout, tedy (řečí normy) je třeba věnovat jim zvláštní pozornost. V úžas až lítost však asi nejen mne přivádí konstatování, že: „Úplné porozumění těmto dokumentům teoreticky spočívá v přečtení většiny textu. Čtení celého dokumentu je často nepraktické, indexátor by se však měl ujistit, že nepřehlédl žádné důležité informace.“ Ó, normo! Jaký to eufemismus, ta moudrá úvaha, že čtení celého dokumentu je nepraktické. Co na to ubohý katalogizátor vědecké knihovny, který je celý profesní život štván výkonovými normami jako jelen smečkou loveckých psů či jako srna na dálnici. Ve světle mučivých úvah, zda 15 minut na zpracování jednoho díla od „Dostáváte do rukou tuto knihu...“ až po přidělení, ověření a zápis posledního znaku či lexikální předmětové jednotky je příliš velký luxus, nebo skutečně nezbytný čas, se jeví doporučení normy spíše jako sarkasmus.

Nuže, opustíme představu knihovny, kde ředitel hledí věcného katalogizátora po nabobtnalé hlavičce a nabádá: „Čti pozorně, ať nic nepřehlédneš, pak to zvaž ze všech úhlů a v klidu napiš všechny selekční údaje, když to nestačíš, přibereme další síly!“ Tištěný dokument je vysáván na místech doporučených a namnoze i na místech dalších, vše ovšem rychle, zběžně, orientačně. Běda, když oko zahlédne detail, který se za chvíli začne jevit jako nezbytný, marně vzpomíná nebohý indexátor na onen řádek, zrak skáče po odstavcích, ale onen detail nikde a číst stranu znova nelze, čas vypršel. Jak se vynasnažím objasnit dále, není ale toto to pravé trápení.

Věnujme se konečně dokumentům na mediích nových a netradičních. Zde zmiňovaná norma doporučuje: „Netištěné dokumenty vyžadují odlišné zpracování. V praxi není vždy možné analyzovat celý dokument (například promítání filmu). Indexování se pak obvykle provádí na základě názvu, nebo synopse, ačkoli indexátorovi

by mělo být umožněno zhlédnout nebo vyslechnout dokument, jestliže psaný popis není adekvátní, nebo se jeví nepřesný. “ Tak, zde z onoho standardu asi přímo tušíme, že nějaká zrada se koná. Autoři normy si uvědomují již více, co možné není, ale jelikož u tištěných dokumentů sami konstatují, že indexování pouze na základě názvu se nedoporučuje a referát není dostatečnou náhradou analýzy vlastního textu, koušou se vlastně „do ocasu“ a jedním dechem škemrají, aby katalogizátor směl zhlédnout či vyslechnout.

Jistě, název knihy „Ideální manžel“ neopravňuje pod termíny: manželé, muži, ideální osobnost, životní harmonie, partnerské vztahy či podobně podstrčit nebohému uživateli (tedy vdavek chtivé dívce) záznam příručky s návody, jak položit plovoucí podlahu nebo správně lepit obkládačky, což štástrný kutil právě podle publikace dokáže. Stejně tak anotace například na záložce klasického dokumentu není vždy korektní, často chce potenciálnímu čtenáři dílko podstrčit. Vždy je to bestseller, bez něj už dál žít nemůžete ani minutu. Přináší úplně první, nové a neotřelé pohledy na věc notně otřelou. S touto zázračnou neredukční dietou zhubnete, i když se budete stále cpát jako nezavřením. Ovšem, než knihu dočtete, nachystáte si lékárnické váhy, rotoped, otruby a pitnou vodu. Nebo se dozvíte, že cenou částí atlasu britských ptáků je odborné pojednání britského následníka trůnu. Po údivu, že jste netušili, že princ studoval ornitologii, najdete pouhé dvě strany textu, který konstatuje, že na ostrovech je hodně ptáků, ti jsou krásní a roztomilí a monarcha je má také rád, což ovšem lid střední Evropy, jemu nepoddaný, ani nezajímá.

Tak laskavý čtenář vidí, že v klasickém dokumentu stačí zalistovat, nakouknout a zrada je odhalena. Nyní, odolá-li škemráním normy, aby vám bylo netištěné dílo přece jen celé puštěno, předvedeno, máte se naopak o tak vratké údaje opřít. To pak uživatel může dopadnout jako ten turista, který uvěřil věcnému popisu, že má mapu Bulharska, Rumunska i Makedonie. Dodnes bloudí v horách nejzápadnějšího cípu Makedonie, který na mapě již nebyl, leč katalogizátor to přehlédl.

Takže raději onen dokument na netradičním nosiči spustíte na PC, pokud možno na jiném,

než ve kterém máte modul elektronického katalogu, neboť některé kompaktní disky mají divné choutky a nároky a mohu si pohrát s vašim softwarem. Videozáznam, film, zvukový dokument chtějí další techniku, kterou v kanceláři třeba nemáte.

Ovšem zde začíná ocas onoho „zakopaného psa“. Většinou toho na obalech naleznete jen velmi málo ke čtení a k analýze čili katalogizátorovi k potěše a rychlému zpracování. U CD je někdy odkaz na webové stránky s dalšími informacemi, ovšem tolik štěstí je dávkováno jen po kapkách. Prostě bez prohlédnutí dokumentu to nejde. Ostatně indexátor jen „dýchá na krk“ jmennému katalogizátorovi, který hledá identifikační údaje z úvodní (titulní) obrazovky, na konci dokumentu nebo v nápovědě.

Tak teď listuj myši, klasický knihovníku, zvyklý na šustivé listy papíru, ať novinového či křídového, listuj tam i zpět, spočítej, kolik je kterému dílčímu tématu věnováno, okem odhadni důležitost kapitoly mezi ostatními, založ si stranu a současně pročítej pasáž o notný kus dále, srovnávej, zda se liší, nebo rozvádějí totéž! Snad „starého psa novým kouskům nenaučíš“, snad je to objektivní skutečnost, nejlépe se analyzuje dokument uchopitelný, pouhým okem čitelný, k čertu s virtuálním prolisťováním! Ruka s elektronickou myší kliká na různá menu, šipky, linky, ikony a získá vždy jen jednu stranu, individualistku, která zpupně bliká z monitoru, hrdě vystavuje svých pár informací, jako by říkala: „Na mne se dívej, mých virtuálních sester na disku současně nehledej, svítím, jsem ke čtení, jsem hypertextová, co ještě chceš?“ Což o to, dočte-li se katalogizátor, že důležitá část elektronického dokumentu je věnována medailonům jednotlivých fyziků, může se k nim proklikat, spočítat, kolik obrazovek krát kolik minibiografií to je, převést na počet virtuálních stran celého dokumentu, aby zjistil, že je to určitě méně než čtvrtina dokumentu, a tudíž jeho zájmu část nehodná. Samozřejmě, je to poněkud pracné a člověk ve snaze zjistit zase v jiném elektronickém zdroji u stránky o hrochovi, je-li CD-ROM spíše zeměpisným atlasem Afriky či průvodcem přírodou, nezíská právě ten nejlepší vztah k onomu zdroji a ke stroji, na němž běží. Ale to se již dostáváme na tenký led interakce člověk – počítač ze strany psychologické.

Horší už je to asi s videozáznamem, navíc třeba cizojazyčným, mnohdy v řeči, v níž se tak pracovník akorát umí zeptat, kudy vede cesta k nádraží. Nebohý indexátor zvládne techniku konkrétního přístroje a listuje pomocí ovladače. Spustí si záznam zrychleně (maje na paměti memento výkonové normy) a téměř užasle pozoruje pobíhající postavičky vysokofrekvenčně tlachající, mraky ubíhající nedovolenou rychlostí a změt scén. Teď, teď se mu zdá, že postavy vyslovují něco klíčového, teď se doví, řečeno odborně, ono geografické a časové vymezení tématu. Stopne tedy záznamu běh a spustí scénu: „Nuže, paní redaktorko, máme dnes krásný den, podívejte se na tu krajinu, ostatně to podstatné jsme si již řekli, věnujme se detailům“, dí hrdinové snímku. K čertu, syčí zmučený knihovník, kde jste si to řekli, co jste si řekli! „Zpátky“, zavelí ovladačem. Postavičky opět pobíhají a zmatený zpracovatel opět velí, teď, teď to řeknou. Neřeknou. Na jiném propagačním videu je zachycena intronizace velkovévody v roce 2000, jak se ve francouzštině na obalu dočtete. Pouze se tam nedopídíte oné podrobnosti, jak se velkovévoda jmenuje. Pustíte videozáznam zrychleně – opravdu panovník v očekávání velké chvíle urychleně pobíhá, no ano, ale pobíhá i s chotí, také k slávě připravenou. Nuže teď již potřebujete jména dvě, zastavujete zvatlajícího komentátora a pomalu spustíte záznam (časová norma na zpracování zatím běží tryskem kolem) a dovíte se, že otec monarchy se jmenuje Jean. Po dalším pokusu se zase seznámíte s faktem, že velkovévodkyně pochází z Kuby. Jste již nabažení oné slavnosti, vypnete televizor a vyčerpaně klesáte k dalšímu elektronickému zdroji zdrojů, k internetu, abyste konečně identifikovali to, co ani s pomocí francouzštináře (vyškemraného z jiného oddělení knihovny) z analyzovaného videa stále nevíte, že je to Jindřich, tedy Henri

z rodu Bourbon-Parma. I všechna jména choti a datum narození máte za chvíli pohromadě a můžete začít s věcným popisem. Ano, ano, bylo vám dovoleno zhlédnout dokument, ale rychle, rychle analyzuj běžící film. Hrozná práce. Kolem prochází paní uklízečka (nebo analýzu provádíte dříve než přijdou uživatelé, abyste nerušili) a pravi: „Dnes máte zábavu, že? Škoda, že JÁ mám práci, já si s vámi sednout k videu nemůžu!“

Tak bychom mohli pokračovat dalšími mučivými případy. Prostě klasický katalogizátor (alespoň ten z éry klasických tištěných zdrojů pocházející) nad netradičními dokumenty vzdychá: „Kdeže jsou ty časy papírové, jaké mne čekají časy nové!“ Odchází zdeptán, v hrsti třímá papírky s nesouvislými poznámkami a glosami viděného a slyšeného. „Už aby mi jmenná katalogizace ty dnešní věci dala, než to všechno zapomenu.“ Konečně má kazety a obálky s CD-ROM na stole. Podle poznámek začne vymýšlet hesla či preferované termíny a hledat v tabulkách znaky. Náhle jej ale jmu pochybnosti, cože to tam ještě bylo, jak to vlastně bylo? „Pomoc, potřebuji to nutně otevřít znovu...“ Zde končím, neboť tato hra se dá hrát dokola, ale to vás již pro pomalost a chorobnou zmatenost či obsesi dávno přesunou na jiné pracoviště.

ALEŠ HRAZDIL (hrazdil@svkos.cz)

Příspěvek byl přednesen v únoru 2007 na konferenci Kniha 21. století. Odiskujeme se svolením autora i vydavatele sborníku.

- 1) Informační věda a knihovnictví : výkladový slovník české terminologie z oblasti informační vědy a knihovnictví: výběr z hesel v databázi TDKIV. Praha: VŠCHT; NK ČR, 2006, s. 92. ISBN 80-7080-599-4.
- 2) ČSN ISO 5963 (01 0174). Dokumentace : metody analýzy dokumentů, určování jejich obsahu a výběru lexikálních jednotek selekčního jazyka. 1. vyd. Praha : Český normalizační institut, 1995. 10 s.
- 3) tamtéž s. 5–6.

Do čísla přispěli >

■ Mgr. Tomáš Gec – Slezská univerzita v Opavě ■ Jaroslav Winter – BMI sdružení ■ Ing. Radka Johnová – Vyšší odborná škola informačních služeb v Praze ■ PhDr. Aleš Hrazdil – Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě ■ Hana Hanáčková – Knihovna BBB v Uherském Hradišti ■ Mirka Čápková – Knihovna BBB v Uherském Hradišti ■ PhDr. Daniela Gondová – ředitelka Ústřední knihovny FiF UK v Bratislavě ■ Mgr. Tereza Šedivcová – Ústředí ČSOB v Praze ■ PhDr. Jaroslav Císař – Vydavatelství Grand Princ v Praze

Noc s Andersenem: Kamaráde, kamarádko, příteli i přítelkyně dětských knížek!

Hned na začátku našeho dopisu se tě chceme zeptat, zda jsi slyšel o Noci s Andersenem? Chceš i ty s dětmi vyzkoušet, jaká úžasná dobrodružství na vás společně čekají? Letos se ti to už nepodaří, vždyť rekordní sedmá společná Noc s Andersenem je zdárně za námi a považ, že její kouzlo působilo na 590 místech střední Evropy, všude tam, kde šikovní knihovníci, učitelé, vychovatelé, herci, starostové, příslušníci policie, hasiči i občanská sdružení připravili lákavý program pro nejmenší posluchače s nočním čtením pohádek, který mohl proběhnout zásluhou Klubu dětských knihoven SKIP a i letos ukončit projekt *Březan – měsíc internetu*. Organizátoři její pomocí každoročně připomínají Mezinárodní den dětské knihy slavený na památku narození známého dánského pohádkáře Hanse Christiana Andersena.

Pohádkovou noc strávilo v knihovnách, školách, domech dětí, družinách, hasičských a turistických oddílech, infocentrech či v uherskohradištské nemocnici minimálně 19 849 dětí a 3620 dospělých, na dětský hospic v Malejovicích se vybralo 22 083,50 Kč; vyrobeno bylo 40 panenek pro UNICEF. Nocovalo se i v dětských domovech, děti z domovů byly pozvány do knihoven a pohádkovou noc strávily i sluchově postižené děti v Praze 5 – Stodůlkách, kde společně se spisovatelkou Ivonou Březinovou vytvořily vlastní knížku a videozáznam ve znakovém jazyce. Společně jsme se letos poprvé pokusili v jeden kouzelný večer číst také stejnou knihu – volba padla na *Šarlotinu pavučinku*, která se četla o půlnoci na více než 265 místech. V průběhu večera a noci bylo zasazeno či vytvořeno 223 pohádkovníků *Fabularius Anderseni* a pomyslný společný pohádkový les se utěšeně rozrůstá, dnes čítá na 700 stromečků.

Chceš i ty, milý kamaráde, vědět, co se dá v jeden kouzelný pohádkový večer v knihovně s dětmi prožít? Odpověď není tak jednoduchá, jak by se mohlo zdát, vše je v lidech a místních podmínkách města či obce, knihovny či školy. Zajímavý program lze připravit pro pět dětí anebo i pro celou vesnici či školu, záleží, na co si troufneš a kolika spolupracovníky disponuješ. Nejdříve je dobré informovat o svém záměru nadřízené, snad ti pomohou i oni sami radou, nápadem, zkušeností či finančním příspěvkem. Týmová práce je vždy efektivnější a věříme, že se ti podaří získat i další nadšence, mohou to být rodiče dětí, starší žáci, studenti středních či vysokých škol, obecní zastupitelé, starosta, poslanci, kamarádi či přátelé knihovny. Tento „noční štáb“ ti pomůže i s minimem prostředků uskutečnit pohádkové noční dobrodružství pro děti.

V letošní noci evidujeme návštěvu více než 168 starostů a primátorů (například v Letovicích při reji svatojánských broučků a berušek byl starosta převlečen za kmotříčka Broučka), nepočítáme obecní zastupitele, poslance, hasiče, policisty, hvězdáře, astrology, ředitele škol a knihoven, například generální ředitel Národní knihovny v Praze Vlastimil Ježek četl pohádky dětem v Jeseníku. Ze spisovatelů jmenujme paní Danielu Fischerovou, Ivonu Březinovou, Petru Braunovou, Sandru Vebrovou, Janu Eichlerovou, Alenu Bartošíkovou, Martinu Drijerovou, Zdenku Blonskou, Hanu Koškovou, Ruženu Andalovou, Betku Verešpejovou, Evu Kopůnkovou, Arnošta Goldflama, Tomáše Janovice, Petra Kukala, Jozefa Zrnka, Petra Gajdošíka, Pavla Paulendu... snad jsme na nikoho nezapomněli. Pozdravy poslali spisovatelka Ivona Březinová, psycholog Václav Mertin a spisovatel Ludvík

Vaculík. Z dalších profesí jmenujme ředitele pražské zoologické zahrady Petra Fejka, v Dunajskej Stredě sportovce atleta Petra Hodosyho. Z Rychnova nad Kněžnou píší: Právě od nás odešel Václav Neckář, který pozdravil děti a chtěl si půjčit spacák, ale nakonec odjel do Prahy... Z pohádkových postav jsou hlášeni sultán solimánský, orientální a břišní tanečnice, egyptské mumie, několikrát Harry Potter, v Košicích Janko Hraško, Malý princ, dvě včelky Máji, 18 Večerníčků z Domažlic, víly, strašidla, 22 pohádkových postav v Sepekově, 40 škriatkov a 6 bosoriek v Svite, motýlia víla v Martine, tajemný mnich v Bechyni, v Českém Dubu Zdislava, Karolína Světlá s manželem, dále Božetěch Všepřečet z Městské knihovny v Kralupech nad Vltavou, v Kostomlatech duch Bojíněk... Nelze spočítat, na kolika místech slavili narozeniny Astrid Lindgrenové, do kolika knihoven přišla Pipi Dlouhá Punčocha, Karkulíni, Lotky, Emilové nezbedové... V Nové Včelnici pro Pipi společně upletli punčochu, všichni si ji namalovali. V Knihovně Jiřího Mahena v Brně se děti uložily do spacáků S Pipi pod polštář. Nejméně na 105 místech jsme se mohli setkat s příběhy Josefa Lady a jeho pohádkovými postavkami – s Mulisáky, mnoha a mnoha kocourky Mikeši, Nácičky, chytrými kmotrami liškami, čarodějnicemi Kanimůrami, princeznami Ankami a draky Kabrhály, v Lobzech i s módní přehlídkou bubáčků a hastrmánek. V Charvátce dorazil místostarosta obce v převleku Mulisáka a před stezkou odvahy dětem přišla zahrát dokonce místní dechová kapela Verovanka. Ve Veselí nad Moravou ztvárnili naši spáci živě Ladův obraz Dětské hry na jaře. Měli tam všech 22 postav v dobovém oblečení, starý vozík s panenkou, dřevěného koníka, psa, houpačku, dokonce i špačka, v pozadí kulisy, jen místo slepice stál plyšový kohout... Na mnoha čtecích místech zase spolu

s hrdiny knih Jaroslava Foglara pořádali lov na bobříky, v Šumperku ulovili 426 knihovnických bobříků, pro ZŠ Trávníčkova v Praze 5 byl největší bobřík mlčení. Někde zase vytahovali ježka z klece (Lipník nad Bečvou a jinde), v Petřvaldu byl živý ježek v kleci nakrmen cvrčky, litvínovským dětem budou dlouho sponzorští ježci v kleci připomínat kouzelný foglarovský večer.

Výběr a počet dětí, pro které akci zorganizuješ, je také jen na tobě či nočním štábu, zkrátka na kolik si kdo troufne. Je dobré stanovit věkovou hranici dětí – zkušenější harceri doporučují děti mladšího školního věku, tzn. do 12 let. Mohou to být vítězové různých soutěží, které knihovna organizuje, nocovat mohou za odměnu nejlepší čtenáři, nejrychleji přihlášené děti, variant je mnoho. Je dobré určit jasná pravidla. Na noc přebíráš od rodičů odpovědnost za dítě, rodiče podpisem potvrdí souhlas s pobytem dítěte mimo domov. Nezapomeň na telefonní číslo rodičů, na oplátku nabídní kontakt na organizátory. Při převzetí dětí si zároveň domluv přesnou hodinu, kdy noc v knihovně skončí a kdy si rodiče dítě převzou.

V přesných statistických hlášeních zaznamenáme čísla a účastníky, například víme, že nejvíce dětí tradičně hlásí Turnov a Rokycany, noc prožila celá brněnská ZŠ Arménská (202 dětí), na 200 dětí se účastnilo ve Cvikově, Chrudimi, Jevíčku, Trenčíně, přes 150 dětí hlásí Čadca, Kuřim, Dolný Kubín, ZŠ Lužice, celá obec vyprovázela děti ZŠ ve Výčapech. Jako nejmladší evidujeme čerstvě narozené miminko u hasičů v Českém Dubu, šestiměsíční miminko v Praze Petrovicích a miminko v maminčině bříšku v Kuřimi. Semilský náročný vstupní test ke zjištění oprávněnosti nocování v knihovně obsahoval i tuto doložku: během noci budu:

Týniště nad Orlicí

Uherské Hradiště

Vranov nad Toplou

a) hodný b) hodnější c) nejhodnější. Z Bruntálu píše: „Zrovna jsem zaslechla poznámku, že je škoda, že již dnes musí jít domů. Myslím si, že lepší vyznamenání celý kolektiv knihovny nemohl dostat...“ „Jeden kluk pravil, že nás a paní učitelku nechá zapsat do andělské knihy. Tak máme vystaráno a můžeme klidně žít a užívat...“ hlásí Králíky.

S dostatečným předstihem připrav večerní program: kromě společných nočních soutěží a chatu je dobré mít v zásobě několik literárních her, rukodělných dílen, osvědčilo se loutkové divadlo, diskotéky, turnaje ve společenských hrách, návštěvy pohádkových bytostí, literárních postav, noční stezky odvahy, ohňostroje, lampiónové průvody...

Kromě dosud žijících osobností do knihoven a škol dorazili i duchové spisovatelů – Hans Christian Andersen více než 83krát (kráček Mladou Boleslaví, kde upoutal pozornost občanu města, v Trmicích měl pan Andersen první tanec s pohádkovými krasavicemi, mezi nejautentičtější zapisujeme Andersena v podání krnovského ředitele). Josef Lada byl zaznamenán více než 107krát...

Informuj místní tisk, noviny, televizní kanál, rozhlasová zpravodajství – zde všude ti mohou také pomoci vzbudit zájem dětí i veřejnosti, eventuálně získat sponzory. Nezapomeň na ohlášení místní policii, vždyť se vše koná v noci, kdy by děti měly spát doma. Je dobré mít po ruce telefonní číslo nejbližšího lékaře, hasičů, policie. Děti by s sebou měly mít průkazku zdravotní pojišťovny.

O Noci s Andersenem byla široká veřejnost informována pomocí zpravodajství regionálních i národních televizních společností, kromě renomovaných periodik tištěných a elektronických, všeobecných i odborných časopisů vyšly také speciálně k této příležitosti vydané tisky: např. děti

v Sokolově-Vřesové vše sepsaly ve svém knihovnickém časopise, samostatné číslo speciálu přináší Knihovnické noviny Městské knihovny v Rakovníku a zapomenout nesmíme ani na vydání Andersenova „Nočníku“. Info o největší akci k podpoře dětského čtenářství naší vlasti přináší také webové stránky Velvyslanectví České republiky v Dánsku a tuto zprávu uveřejnili v češtině, angličtině a dánštině, jak píše z Kodaně pan velvyslanec Ivan Jančárek.

Roztoky hlásí: O bezpečnost po silnici krátce před půlnocí se postarala Policie ČR, měli jsme doprovodné vozidlo! Překvapení se konalo opět v režii místních hasičů. Jen si to představte – půlnoc, řeka Berounka na svém klidném a širokém úseku nad roztockým jezem, na břehu ohně... po hladině se na pramici přibližuje tajuplná postava... ano, byl to sám Hans Christian a připlul poděkovat dětem za loňská přání, která mu poslaly po vodě v lahvích...

Ostrava-Poruba, Podroužkova píše: Navštívili nás psovodi policie ČR, kteří nám předvedli ve venkovních prostorách výcvik služebních psů včetně fňgovaného napadení. Přestřelka byla tak divoká, že i ženy z blízkého fitcentra přerušily cvičení a udiveně sledovaly akci z oken. Psovodi se svými psy přilákali diváky z širokého okolí. Během večera děti tvořily postavičky z vařeček, soutěžily, hledaly lup století...

S jídlem a pitím zvaž dle svých možností, co by bylo nejjednodušší – zda poprosit maminky a dopředu upéct buchty, koláče, namazat chleby, uvařit čaj, kakao... nebo se o vše postará štáb, v tom případě doporučujeme pověřit přípravou jídla osobu s platným zdravotním průkazem, jinak by měly děti mít s sebou malou svačinku a snídaní. Nezapomeň na pitný režim dětí, vše, kelímky i vodu, můžeš zajistit i pomocí sponzorů.

V noci byly snědeny stovky, ba tisíce chlebů, vypity hektolitry minerálky a kakalíčka, uvařeny kotle čaje pohádkového, knihovnického, proti-

strašidlového. Pojídaly se špagetové večere (Český Dub), v Břidličné uvařila jedna maminka řízky s bramborovou kaší pro všechny, v Lysé nad Labem měli na středověké hostině pečená kuřata, která jedli rukama. Sepekovi hlásí kuřecí prsíčka na grilu, dětské šampaňské a dort schovaný do staré truhly. V Poříčí nad Sázavou večereli ve sborovně, jinde zase byli v restauraci (Louny a Štúrovo, v Božeticích pozval hostinský děti na klobásku a limču). V Sedlčanech ani letos nechybělo sponzorsky šedesát hermelínů Pepa a šedesát Lučin, v Trenčíně děti snědly „skoro 9metrový stonožku z koláčů...“ Mladoboleslavské maminky četly a četly a četly... „Zakrojili jsme také do pohádkových knížek od paní cukrářky Živné a každý pořádal několik sladkých kapitol. Záložka vyrobená z pendreku byla nejdělanější...“

Vyber nevhodnější místo ke spaní – tento klidný koutek knihovny by měl být pečlivě uklizen, vysán či vytřen tak, aby zde děti mohly rozbalit spacáky a v noci po programu klidně usnout. Promysli, zda máš dostačující podmínky pro hygienu: na jeden večer by měla dětem stačit tekoucí voda k umytí rukou a zubů. Toalety pro veřejnost jistě v knihovně ani ve škole nechybí. Dětem poraď, co s sebou na noční návštěvu: kromě pyžama, spacáku, karimatky, hygienických potřeb a malého polštářku ještě i přezůvky – večer bude dlouhý a v botách by nebylo nejlépe.

A tichoučko se modlíme, aby dobrý Bůh děti při zdraví zachovati ráčil a navrátil je ráno odpočatým rodičům... píše Městská knihovna Jevíčko. Děti to neměly vůbec lehké, Zelená přišera jim dávala zapeklité úkoly, lovily bobříky, musely projít stezkou odvahy do strážnických Stínadel a dobrodružná výprava za pokladem také nebyla jednoduchá.

Tak co, troufneš si s námi prožít báječné noční dobrodružství s knížkou? Chceš i ty přilákat nové dětské čtenáře do knihovny? Chceš vzbudit zájem dětí o čtení a ukázat jim krásu čteného a mluveného slova? Také tebe někdy napadá, proč v dnešní době laická i odborná veřejnost často láteří nad tím, že naše děti nečtou? Jak dokazují studie psychologů, nejdůle-

žitějším faktorem by mohl být osobní příklad: víme, že v rodinách, kde čtou dospělí, děti zpravidla problémy nemají. A protože si uvědomujeme, že v některých rodinách děti společnou četbu neznají, zkusíme již několik let nabídnout čtení pohádek v jeden kouzelný večer na mnoha místech naší planety. V tomto pomyslném virtuálním společenství lidí a dětí máme přesně spočítáno, kolik dětí zažilo noční čtení pohádek, spojuje nás vědomí, že o sobě víme, předáváme si zprávičky, rady i zkušenosti v elektronické konferenci Andersen i v dětském chatu a jako odměna pro každého spáče je připravena samolepka s logem a speciální pohlednice, k nimž letos tři obrázky namaloval ilustrátor Gabriel Filčík a slovy i obrázky doprovodila spisovatelka Ivona Březinová.

Deti napísali ostatným deťom nasledovné posolstvá: želáme všetkým deťom, aby mali veľa jednotiek a veľa šťastia, želáme všetkým deťom, aby na túto noc dlho v dobrom spomínali, želáme deťom, aby vedeli matematiku, želáme deťom, aby mali ďalšie noci v knižnici, želáme deťom, aby neboli nikdy na ničom závislé, želáme deťom, aby sa radovali zo života, želáme deťom, aby mali dlhšie letné prázdniny... píše slovenské Komárno a vzkaz posílá i Považská Bystrica:

Milý ocko, milá mama,
nechcem večer spávať sama.
Žiada sa mi rozprávočka,
celkom krátka, na pol očka.
Pripravenú knižku mám,
s vami si ju prečítam...

Bylo nám fajn a nechtělo se nám loučit – ať žijí pohádky, šikovné dětičky a krásně praštění dospěláci!!! napsali z Plané nad Lužnicí. A jak píše z Rychnova nad Kněžnou knihovnice Iva Vávrová: „...knihovnice jsou stejně fakt dobří, když dokážou rozpoutat mezinárodní čtecí epidemii. Noci zdar!“

Zveme tě mezi sebe! Máš jedinečnou šanci být při tom! Nedej si ujít příležitost! I ty můžeš společně s námi patřit do virtuální rodiny Andersenů a Andersenek, kteří už nyní vyhlížejí další společnou Noc s Andersenem 2008, a mají přátele v knihovnách i školách střední Evropy...

Knihovny pro vědomostní společnost – strategie rozvoje slovenského knihovnictví 2007–2013

V červnu 2006 se ve Slovenské národní knihovně v Martině konala celoslovenská konference *Knihovny 2007–2013*. Připravila ji Slovenská asociace knihoven a Slovenská národní knihovna v Martině ve spolupráci se Spolkem slovenských knihovníků; finančně konferenci – v rámci grantového programu Kulturní aktivity v oblasti paměťových institucí, podprogram Knihovny a knihovnická činnost – podpořilo Ministerstvo kultury Slovenské republiky (MK SR).

Konference sledovala dva cíle:

- zhodnotit plnění usnesení vlády SR č. 310/2001 k Strategii rozvoje slovenského knihovnictví do roku 2006 a usnesení vlády č. 801/2002 k Programu elektronizace knihoven SR, tj. zhodnotit realizaci základních vládních materiálů v oblasti knihovnictví a knihoven;
- vypracovat a představit zásadní strategické cíle a záměry knihovnického systému SR pro plánovací období na roky 2007–2013.

Obsáhlé hodnocení plnění jednotlivých úkolů ze Strategie rozvoje slovenského knihovnictví do roku 2006 připravila Mgr. Andrea Doktorová. Zpracování přehledu strategických úkolů předcházelo oslovení všech vědeckých, krajských knihoven a metodického centra pro akademické a školní knihovny a vyžádání podkladů do sumarizační zprávy.

Projektům informatizace a elektronizace se věnoval generální ředitel Slovenské národní knihovny v Martině doc. PhDr. Dušan Katuščák, PhD., a současně předložil *Náčrt strategických záměrů na období 2007–2013*.

Pořadatelé konference všechny zmíněné dokumenty zpřístupnili na webové stránce Slovenské asociace knihoven a na portálu pro knihovnickou a informační teorii a praxi InfoLib. Díky podpoře Spolku slovenských knihovníků a provozovatele zmíněného portálu InfoLib

proběhla během letních měsíců veřejná diskuse. Většina jejích účastníků se vyjadřovala především k náčrtu strategických úkolů v novém plánovacím období. Všichni se jednoznačně shodli na tom, že strategie je potřebná a její opětovné projednání a přijetí na nejvyšší – vládní – úrovni je jedním z významných cílů slovenského knihovnictví v roce 2007.

Po ukončení veřejné diskuse byla v rámci Slovenské asociace knihoven vytvořena ad-hoc pracovní skupina ve složení: Mgr. Beáta Bellérová, PhDr. Daniela Bírová, Mgr. Andrea Doktorová, PhDr. Daniela Gondová, PhDr. Judita Kopáčiková, PhDr. Dušan Lechner, Ing. Daniela Slížová, Mgr. Ladislav Svršek. Jejím úkolem bude dopracovat *Náčrt strategických záměrů na období 2007–2013*. Po několika setkáních, dlouhých diskusích a výměnách názorů na opodstatněnost a obsah jednotlivých úkolů, pracovní skupina strategické teze upravila, doplnila a zpracovala mnohé připomínky z veřejné diskuse. Výsledkem je dokument s názvem *Knihovny pro vědomostní společnost: strategie rozvoje slovenského knihovnictví 2007–2013*.

Slovenská asociace knihoven úkoly ze *Strategie rozvoje slovenského knihovnictví do roku 2006* a dokument *Knihovny pro vědomostní společnost: strategie rozvoje slovenského knihovnictví 2007–2013* v listopadu loňského roku předložila MK SR s tím, že tyto dokumenty mohou být použity jako jisté východisko jak pro zpracování oficiálního vyhodnocení plnění vládních usnesení č. 310/2001 a č. 801/2002, tak i pro přípravu strategie rozvoje slovenského knihovnictví v souladu se záměrem programového vyhlášení vlády SR ze srpna 2006¹. MK SR se má hodnocení strategie a přípravě nových strategických záměrů věnovat v prvním pololetí 2007.

Vláda SR 28. března 2007 projednala a v zala na vědomí Informaci o plnění úkolů vyplývajících ze *Strategie rozvoje slovenského knihovnictví do roku 2006*, kterou předložil ministr kultury SR Marek Maďarič. V komuniké z jednání vlády se uvádí, že materiál vyhodnocuje stav *plnění Strategie rozvoje slovenského knihovnictví za období let 2001–2006* v knihovnickém systému Slovenské republiky. Po vyhodnocení všech výstupů lze konstatovat, že přijetí strategie na vládní úrovni přispělo k rozvoji knihovnického systému – vytvořily se tím podmínky na postupné snižování rozdílů mezi knihovnami jednotlivých regionů Slovenska, byly definovány záměry koordinovaného postupu knihoven s cílem lepšího využití existujících lidských, materiálních a finančních zdrojů.

Předpokládá se, že MK SR do konce prvního pololetí 2007 předloží na připomínkové jednání návrh *Strategie rozvoje slovenského knihovnictví do roku 2013*, který by měl vycházet a v zásadě být v souladu s návrhem pracovní skupiny Slovenské asociace knihoven *Knihovny pro vědomostní společnost: strategie rozvoje slovenského knihovnictví 2007–2013*².

Několik myšlenek z návrhu strategie

Předpokladem demokratického rozvoje, vědecko-technologického pokroku, hospodářského růstu, sociálního zabezpečení a zvyšování zaměstnanosti je vědomostní společnost. Jednou z jejích hlavních charakteristik je rychlý postup změn, které ovlivňují společenský život v nejširším smyslu. Další charakteristiky zahrnují rychlý rozvoj a konvergenci informačně-komunikačních technologií, které umožňují současnou informační revoluci včetně internetu a webu. Technologie však neznamenají nic bez vytváření, distribuce a používání informací, vědomostí a obsahu. Vědomostí se nerozumí kvalitativní nárůst informací, ale spíše schopnost pracovat s nimi. Posílení postavení vědomostí v hodnotové hierarchii společnosti vychází z toho, že vědomost se chápe jako univerzální výhoda, která ulehčuje organizování všech ostatních složek společensko-ekonomického života. Dostupnost vědeckých, technických, ekonomických a kulturních informací je toho nejdůležitějším předpokladem.

Vědomostní společnost se opírá o vzdělanou

populaci, efektivní systém implementace změn, o inovaci a o dynamickou informační infrastrukturu krajiny, jejíž součástí musejí být knihovny. Knihovny jsou osvědčenými institucemi na shromažďování a uchovávání informací, ale jejich stěžejním úkolem v současnosti je právě důraz na třídění, vyhledávání a zprostředkovávání informací. Je potřebné zabezpečit stabilitu informačních zdrojů, zvláště v prostředí tvorby a uchovávání digitálního obsahu.

Všechny součásti Knihovnického systému SR bez ohledu na zřizovatele – národní, vědecké, akademické, školní, veřejné a speciální knihovny – jsou stejně důležité pro rozvoj a stabilizaci celku. Jen stabilní systém může posunout kvalitu knihovnicko-informačních služeb pro veřejnost na úroveň odpovídající potřebám vědomostní společnosti. Základním předpokladem toho je důsledné dodržování ustanovení zákona č. 183/2000 Sb., o knihovnách, o doplnění zákona Slovenské národní rady č. 27/1987 Sb., o státní památkové péči a o změně a doplnění zákona č. 68/1997 Sb., o Matici slovenské ve znění pozdějších předpisů.

Všechny organizační úrovně a procesy v knihovnických institucích je třeba vnímat komplexně, ale současně rozdělit zodpovědnost za jejich plnění tak, aby byly maximálně využity dostupné a připravené kapacity. Podpora veřejných zdrojů má směřovat k realizaci nejdůležitějších projektů knihovnických institucí, které mají při zajišťování speciálních služeb a jedinečných funkcí stěžejní postavení. Na druhé straně je nevyhnutné vyrovnávat regionální rozdíly především ve sféře veřejných knihoven jako důležitého nástroje zmírňování nerovností mezi informačně bohatými a informačně chudými.

Zřizovatelé knihoven mají podle zákona č. 183/2000 Sb., o knihovnách poskytovat potřebné organizační, ekonomické, personální, materiální a řídicí zázemí při plnění jejich funkcí. Stát musí knihovnám zajistit ve smyslu realizace ústavního práva občanů na informace příslušné místo v strategii státní informační politiky. K tomu je nevyhnutné:

- prosazovat na národní a lokální úrovni politické a profesionální doporučení a rozhodnutí EU, UNESCO, IFLA (International Federation of Library Associations), WSIS

(World Summit on the Information Society) apod., týkající se úkolů knihoven ve vědomostní společnosti;

– aktivně se podílet na realizaci rozhodnutí a projektů vlády v oblasti informatizace společnosti;

– aktivně se zapojit a podílet na realizaci úkolů a projektů strategického referenčního rámce na roky 2007–2013, především priorit v oblasti infrastruktury, vědomostní ekonomiky a rozvoje fondových a paměťových institucí a systémů;

– prosazovat aktivní účast regionálních, veřejných, městských a obecních knihoven na programech rozvoje a infrastruktury kultury, informatizace, cestovního ruchu, vzdělávání a informační podpory malého a středního podnikání na lokální úrovni;

– vytvářet partnerství se samosprávnými orgány na národní a lokální úrovni (ZMOS, VÚC, obce, města apod.) v zájmu zlepšování služeb knihoven a jejich aktivizaci pro vědomostní společnost.

Knihovny mají strategickou příležitost ovlivnit růst kvality života obyvatel tím, že budou zabezpečovat svobodný a rovnoprávný přístup k informacím. Výsledkem jejich činnosti bude vysoká míra propojení a zpřístupňování dat, informací a poznatků ve fyzické nebo digitální formě, dlouhodobé a bezpečné uložení dat na různých nosičích a vysoká míra aplikace těchto poznatků v oblasti výzkumu, vývoje, inovací, lidských zdrojů a vzdělávání, cestovního ruchu, kultury a místního a regionálního rozvoje. Proto je žádoucí kontinuálně pokračovat v dosahování stabilních prioritních strategických cílů knihovnického systému, jimiž jsou:

a) **uspokojování kulturních, informačních, vzdělávacích a vědecko-výzkumných potřeb** uživatelů a rozvoj knihovnicko-informačních služeb,

b) **ochrana a záchrana kulturního a vědeckého dědictví a národního písemnictví.**

V rámci prioritních cílů je potřebné zaměřit

se na realizaci dlouhodobých strategických úkolů:

- 1) informatizace knihoven,
- 2) zabezpečování informačních zdrojů pro knihovny,
- 3) knihovnicko-informační služby,
- 4) tvorba, ochrana a zpřístupňování digitalizovaného kulturního a vědeckého dědictví,
- 5) pasportizace a ochrana historických knihovnických fondů,
- 6) rozvoj lidských zdrojů a systematické vzdělávání zaměstnanců knihoven,
- 7) podpora celoživotního vzdělávání a zvyšování informační gramotnosti uživatelů,
- 8) výstavba a rekonstrukce knihoven, ochrana knihovnických fondů.

Jednotlivé strategické úkoly jsou nadále podrobněji rozpracované do více bodů a více částech úkolů. Podporu Knihovnímu systému SR deklarovala vláda Slovenské republiky poprvé projednáním *Strategie rozvoje slovenského knihovnictví do roku 2006* v dubnu roku 2001. Zkušenosti z realizace úkolů a cílů strategie v programovém období let 2001 až 2006 ukázaly, že efektivní výsledek implementace dokumentu tohoto druhu je možné zajistit jen prostřednictvím propojení a dobrou komunikací mezi strategickou a operativní úrovní.

Stanovení jasných priorit pro oblast knihovnictví vyjadřuje zájem státu o zabezpečení takové funkčnosti knihovnického systému, tj. úroveň knihovnických služeb, pro niž bude vytvářet nejen vhodné legislativní, organizační a metodické podmínky, ale i poskytovat přímou finanční podporu z veřejných zdrojů. Přitom je důležité klást důraz na kontinuitu se všim pozitivním, co se v této oblasti podařilo dosáhnout v předchozím období. Značná část úkolů definovaných v střednědobém plánu zůstává platná i pro nové období. Dosavadní spolupráce s MK SR dává všechny předpoklady k tomu, že se strategii slovenského knihovnictví bude věnovat potřebná pozornost a znovu bude projednána a přijata i na vládní úrovni.

Přeložila OLGA VAŠKOVÁ

○ D K A Z Y :

1 Citát z programového vyhlášení, část 6.3 – „Za významný předpoklad ochrany kulturního dědictví vláda SR považuje schválení Strategie rozvoje slovenského knihovnictví, muzeí a galerií“.

2 Úplné znění dokumentu Knihovny pro vědomostní společnost: strategie rozvoje slovenského knihovnictví 2007–2013 je otištěno v mimořádném čísle Bulletinu Slovenské asociace knihoven z roku 2006 – <http://www.sakba.sk/bulletin/2006/bullm/strategia.pdf>

Motivace zaměstnanců na informačním pracovišti / v knihovně

1. část

Problematika motivace, která se nyní objeví v časopise na pokračování, je výtahem z diplomové práce, která si vytkla za cíl ukázat, jakým způsobem lze zvýšit výkonnost informačního pracoviště/knihovny i bez použití finančních stimulů. V článku je volně zaměňován pojem knihovna a informační pracoviště.

Neustálý nedostatek finančních zdrojů na většinu informačních pracovišť tlačí v mnoha případech vedení knihoven ke hledání alternativních motivačních stimulů pro vlastní zaměstnance za účelem zvýšení motivace a následného výkonu. Nejen praxe, ale i provedené výzkumy ukazují, že pro většinu knihovníků, kteří mohou být zařazeni do kategorie znalostních pracovníků, nestojí na prvním místě motivačních faktorů výše platu tak, jak je tomu u velké části populace, nýbrž snaha být někomu prospěšný a uspokojení z práce.

Co se týká výkonu zaměstnance vzhledem k motivaci, je zvýšení výkonu závislé na schopnostech zaměstnance, podmínkách práce, vnitřní motivaci, zaujetí pro věc, cíli a přitažlivosti odměny.

$$\text{schopnosti} \times \text{motivace} \times \text{prostředí} = \text{výkon}$$

Z výše uvedené rovnice je zřejmé, že motivace podřízených je jednou z cest, jak dosáhnout lepšího výkonu.

Vzhledem k tomu, že motivační faktory jsou individuální a proměnlivé v čase, nelze aplikovat jednotný styl působení určitého motivačního stylu u všech lidí stejným způsobem. Motivovat podřízené znamená udržovat s nimi kontakt a znát je, tedy nejen jejich priority a potřeby. Je třeba se snažit každému porozumět a vnímat ho jako individualitu a podle toho se k němu i chovat. Dávat každému najevo, že nadřízený ví o jeho práci a odvedených úkolech.

Podpora jednotlivce je závislá na individuální osobnosti, na jeho schopnostech, zájmech a preferencích. Co platí na jednoho, nemusí platit na druhého. Dalo by se o ní říci, že je šitá pro každého na míru. Mnohdy může mít podobu zájmu

o hobby podřízeného. V naší knihovně jsme měli knihovnici, která ráda zahrádkařila. Většina zahrádkařů se ráda pochlubí, když se jich někdo zeptá, co dělá jejich zahrádka. Druhá, sportovně laděná kolegyně, se účastnila různých soutěží. Proč se jí nezeptat, jak dopadla na posledních závodech? U další kolegyně byl zase kladen důraz na zkušenosti z předchozí praxe, protože působila v knihovně nejdéle. Jiné kolegyni bylo třeba věnovat chvíli času a vysvětlit jí některé funkce v Excelu, další poskytnout konzultaci nad katalogizačními pravidly... A reakce? Kolegyně začaly chodit s novými nápady na služby, samy si řekly, když potřebovaly něco vysvětlit. Samozřejmě je možné namítnout, že ne každý nadřízený má tolik času, aby podřízeným mohl vysvětlovat například softwarové programy. Praxe mi však ukázala, že i takto vynaložený čas se bohatě vrátí na odvedených pracovních výsledcích celého kolektivu.

V dalších dílech našeho seriálu si napíšeme již něco o vybraných konkrétních technikách, které byly úspěšně aplikovány v Odborné knihovně ČSOB na menším kolektivu zaměstnanců. O technikách, které pomohly k přeměně lidí na vysoce motivovanou a výkonnou tým. Tým, který dokázal překonat individualismus, „zajaté koleje“ a pocity nedocení, tedy faktory charakteristické pro jeho počáteční stav. Během dvouletého období zkoumaného v diplomové práci si jednotliví zaměstnanci začali s ohledem na cíle celého podniku a týmu stanovovat sami úkoly pro nejbližší období. Nežádka se jednalo o úkoly znamenající změny ve službách, což na druhou stranu dotčenému zaměstnanci po realizaci takové změny přinášelo pracovní uspokojení v podobě dobře „marketingově prodané“ služby, na kterou byla pozitivní reakce od uživatelů. Jak jsem již výše zmínila, je právě pro znalostní pracovníky, mezi něž pracovníci knihoven a informačních pracovišť bezpochyby patří, často charakteristická preference motivačního faktoru uspokojení z práce a pocit být potřebný na úkor finančního ohodnocení.

TEREZA ŠEDIVCOVÁ (tsedivcova@csob.cz)

Kladenská knihovna oslavila 110 let své existence

▲ Slavnostní přípitek na zdar knižního titulu *Nakladatelské Kladno*. Zprava: ředitelka knihovny J. Bínová Kádnerová, primátor D. Jiránek, autor knihy A. Zach a vedoucí odboru kultury a památkové péče J. Skalický

▲ Ředitelka knihovny J. Bínová Kádnerová s primátorem D. Jiránkem při prohlídce výstavy o kladenských nakladatelích

Středočeská vědecká knihovna si letos připomíná 110. výročí svého vzniku. Byla založena v roce 1897 jako Lidová knihovna v Kladně, jejím prvním sídlem se stala kladenská sokolovna. V průběhu let byla knihovna několikrát přejmenována a změnila i prostory, ze sokolovny se přestěhovala do tehdejší Občanské záložny, odkud

putovala na zámek. V roce 1954 získala budovu bývalého Okresního domu, elegantní secesní stavbu postavenou na začátku 20. století podle projektu architektů Josefa Maříka a Karla Šidlíka, v níž sídlí dodnes. V posledních letech doznala knihovna velkých změn, v roce 2005 proběhla rozsáhlá rekonstrukce budovy, která knihovně umožnila více se otevřít veřejnosti.

Ve středu 23. 5. se v knihovně uskutečnila oslava 110. výročí, kterou zahájila ředitelka knihovny PhDr. Jiřina Bínová Kádnerová. Hlavním

bodem programu byl křest knihy *Nakladatelské Kladno: Z dějin kladenské knižní kultury*, kterou slavnostně pokřtili Mgr. Jiří Skalický, vedoucí odboru kultury a památkové péče Krajského úřadu Středočeského kraje, primátor měs-

▼ Jedna z vitrín s unikátními tituly kladenských tiskařů a nakladatelů

▲ A. Zach vyhověl žádosti přítomných a svoji knížku zájemcům popepsal

ta Kladno ing. Dan Jiránek, PhDr. Aleš Zach, autor knihy, a ing. Jiří Mika, odpovědný redaktor. Publikace připomíná bohatou nakladatelskou historii na Kladně, jejíž počátky sahají do druhé poloviny 19. století. Grafické úpravy se s velkou erudicí zhostila Veronika Botová.

Pozvání na oslavu přijali i někteří potomci a rodinní příslušníci významných kladenských nakladatelů, paní Zdena Pavlasová, vnučka prvního nakladatele Emanuela Vybulky, paní Libuše Ciprová, manželka kladenského tiskaře Josefa Cipra mladšího, a paní Evženie Šnajdrová, vnučka kladenského nakladatele Jaroslava Šnajdra. V malé galerii knihovny v prvním patře byla také otevřena výstava, která je všem návštěvníkům připomínkou nakladatelské tradice v Kladně.

JČ
Foto: ILIJAS POPOVSKÝ

Pelhřimovská knihovna – pět let po zdařilé rekonstrukci

Městská knihovna Pelhřimov oslavila letos 4. února pět let od zahájení provozu v rekonstruované budově bývalé pošty v Jirsíkově ulici 841. Zdařilá rekonstrukce a nové vnitřní vybavení učinilo z pelhřimovské knihovny jednu z nejmodernějších a dle ohlasů návštěvníků i jednu z nejkrásnějších knihoven v České republice.

Knihovna sídlila od roku 1974 v budově, která se rekonstruovala přímo pro její účely ze staré, delší dobu nepoužívané budovy, stojící nedaleko centra města. Tato nemovitost byla v roce 1959 převedena z majetku soukromého do vlastnictví Lidového družstva DUP, a tak v roce 1991 byla ve smyslu zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků majetkových křivd vrácena původním majitelům. Knihovna jim deset let platila nájem, který se neustále zvyšoval. V průběhu této lhůty vzrůstal nejen objem poskytovaných služeb pro uživatele, ale především nárůstal knihovní fond a původní prostory přestávaly vyhovovat potřebám knihovny i jejích návštěvníků. Desetiletá smlouva, po které knihovnu majitelé nemohli vystěhovat, se pomalu chýlila ke konci, a tak Město Pelhřimov stálo před otázkou, co s knihovnou dál. Částka, za kterou by majitelé nemovitost prodali, byla vysoká, a navíc by se k budově muselo přistavovat. Rozhodující bylo, že

město vlastnilo nevyužitou budovu postavenou v roce 1906, v níž dlouhou dobu sídlila pošta. Tak se po dohodě s knihovnou rozhodlo o rekonstrukci.

Generálním projektantem stavby byla firma Stavební projektová kancelář Pelhřimov s architektky Františkem Zmeškalem a Václavem Smejkalem. Dodavatelem stavby, která začala v říjnu 2000, byla místní stavební firma Bačina a. s. Stavební práce skončily v září 2001 a celková částka za provedení těchto prací byla téměř 24 milionů korun. Projekt na vybavení interiéru zpracovala místní stavební projektová kancelář Integra zastoupená Ing. Alešem Janouškem. Na dodání zařízení byli vybráni dva dodavatelé. Regály vyrobilo Truhlářství Profil společnost s. r. o. z Humpolce, ostatní nábytek a zařízení firma Mercie JK s. r. o. Pelhřimov. Částka za vybavení činila kolem 4 milionů Kč.

Začátkem prosince 2001 se knihovna přestěhovala a po uspořádání a revizi fondu a podobných činnostech se slavnostně 4. února 2002 otevřela čtenářům. Díky rekonstrukci získala dostatek úložných prostor pro stálý nárůst knihovního fondu, nechybí místo pro pořádání výstav, přednášek, besed. Podařilo se vytvořit prostředí příjemné pro uživatele i pracovníky knihovny. Velkým pozitivem je bezbariérový přístup a vý-

tah, služby knihovny tak mohou bez omezení využívat i handicapovaní návštěvníci. Celková plocha všech podlaží v knihovně činí 2007 m², z toho prostory pro uživatele zabírají 1090 m² a plocha skladů (bez volného výběru) je 99 m², samotný volný výběr má rozměry 716 m². Nově vzniklo 68 čtenářských míst.

Jediným negativem nové budovy je rozmístění oddělení pro dospělé čtenáře, kdy ze stavebních důvodů nemohlo být naučné oddělení propojeno s beletrií, proto se nachází v prvním patře budovy a má svůj vlastní výpůjční pult. S provozem knihovny v novém prostředí se objevilo i několik menších nedostatků, které však neměly vliv na poskytované služby a postupně byly vyřešeny.

Městská knihovna v současnosti poskytuje své služby v sedmi odděleních: v oddělení beletrie, naučné literatury, hudební včetně zvukové knihovny, ve studovně s internetem, v dětském oddělení, oddělení zpracování fondů a oddělení knihoven. Protože se knihovna nesoustřeďuje jen na výpůjční služby, stává se nedílnou součástí její práce kulturně vzdělávací a vý-

chovná činnost, kterou představuje především pořádání přednášek, besed, seminářů, organizování soutěží, autorských setkání, autogramiád a dalších pořadů pro nejrůznější zájmové i věkové kategorie návštěvníků. Knihovna je také partnerem pro neziskové organizace působící na Pelhřimovsku. Vlivem všech výše uvedených faktů se stává komunitním centrem pro setkávání nejrůznějších skupin obyvatelstva regionu.

V letošním roce se mohou návštěvníci těšit na pokračování přednášek z dějin umění, psycho-

Beletrie

logie, z vlastivědy, lidových tradic, cestování, nové budou přednášky věnované tvorbě Jaromíra Nohavici či Karla Kryla a objeví se i další zajímavá témata. Lektory přednášek budou odborníci na pobíranou tematiku z Pelhřimo-

va i okolí, ale přijedou i osobnosti celostátně uznávané jako MUDr. Radim Uzel, televizní reportér Stanislav Motl a příslibena je vloni odložená beseda se spisovatelem PhDr. Zdeňkem Mahlerem.

Městská knihovna Pelhřimov v roce 2006 evidovala 119 232 knihovních jednotek, 117 titulů periodik, 3555 čtenářů, z toho v kategorii do 15 let jich bylo 1241. V průběhu roku přišlo do knihovny 55 008 návštěvníků, kteří si vypůjčili 150 533 knih a periodik.

Protože den zahájení provozu v nové budově připadl na neděli, připomněla si knihovna tuto významnou událost v její více než stoleté historii v pondělí 5. února. V tento den jsme si pro všechny, kteří přišli do knihovny, připravili zajímavé aktivity, příjemná překvapení a odměny. Pro nové čtenáře (dospělé i děti) byla registrace zdarma. Bez poplatku si bylo možné vypůjčit v hudebním oddělení CD, magnetofonové kazety či gramofonové desky z bohaté nabídky jeho fondu. Pro všechny čtenáře, kteří zapomněli včas vrátit vypůjčené dokumenty, byla ve

všech odděleních vyhlášena amnestie. Děti byly za svou návštěvu odměněny sladkostí, také dospělí si z knihovny odnesli malou pozornost. Knihovnu tento den navštívilo 404 zájemců a 47 z nich využilo možnosti bezplatné registrace. Bylo půjčeno 1129 všech typů dokumentů, rekordní byla výpůjčka 200 kusů AV médií v hudebním oddělení.

Hudební oddělení

Z těchto údajů je patrné, že se naše malá oslava a připomínka zahájení provozu knihovny v nové budově vydařila a nezbyvá, než knihovně popřát stálou přízeň současných i nových uživatelů, aby byla využívána ku prospěchu těch, pro něž se s nemalým úsilím všech zúčastněných budovala.

IVA RAJDLOVÁ
(za přispění bývalé vedoucí pelhřimovské knihovny Mgr. Hany Roubíčkové)

Oslava kulatého výročí aneb Jak se v Úvalech lákají čtenáři

Městská knihovna v Úvalech je pohříchu malá a nebohatá. Čtenářů má tak přiměřeně, ale mladí utíkají do větších měst za studiem, tedy i bližší knihovnou, staří pomalu odcházejí...

Besedy pro děti ze základní a speciální školy dokáží nahradit snížení stavu mladistvých, ale jde to ztuha. V roce 145. výročí založení naší knihovny jsme se rozhodli oslovit čtenáře takřka od plenek. Jak lákají gospely a jazz k víře v kostelích na americkém kontinentu, tak ve skrovných českých poměrech se naše knihovna

Děti a Harry Potter v úvalské knihovně
snaží netradičně probudit v dětské dušičce touhu po knize. Zve mateřské školy na besedy s hrou na pohádku a od března k běžné výpůjční době přidá jeden den v měsíci s exkluzivní výpůjční dobou pro mladé maminky (tatínky) s malými dětmi. Přestože nemáme

samostatné dětské oddělení, skloubíme stávající prostory s možností rychlé přestavby na dětský koutek s hlídáním tak, aby si maminky mohly bez obav o bezpečí dětí i kočárků, v klidu bez živé zátěže, vybrat své počtení. Využijeme té chvíli s nemluvnátky i pokročilejšími človičky k navázání vztahu ke knize. V předběžném průzkumu se nám ozvalo tolik nadšených maminek – nových i stávajících čtenářek, že věříme, že je náš čin důstojnou oslavou výročí.

Text a foto ALENA JANUROVÁ
mek.uvaly@seznam.cz

Jak se hledal poklad ve Valašských Kloboukách

Už několik let se Městská knihovna ve Valašských Kloboukách zapojuje do mezinárodní akce, která vznikla na podporu dětského čtenářství – *Noci s Andersenem*.

Z 30. na 31. března 2007 ožila tedy i naše knihovna čilým ruchem. Už v šest večer se zde sešly děti z dětského domova ve Smolině, základní i mateřské školy ve Valašských Kloboukách, aby společně s dospělými prožily tajuplnou pohádkovou noc.

Na začátku večera hledaly děti pohádkový poklad. Za plněním jednotlivých úkolů se musely vydat do terénu. Během hledání pak například zjistily, kde se nachází nejstarší dochovaná dřevěná stavba v našem městě, spočítaly, kolik schodů vede do místního kina nebo změřily obvod kašny na našem náměstí. Za velkého jáso tu však poklad nakonec našly v knihovně. Byl to dort, chutnal pohádkově a nezbyl ani drobeček.

Velmi nás potěšilo, že si tuto hru po boku dětí byl ochoten zahrát také náš starosta Dalibor Maniš, místostarosta Karel Šoman a Josef Slánský, vedoucí odboru školství a kultury ve Valašských Kloboukách. V průběhu večera však do knihovny přicházeli i další

hosté, aby dětem četli z pohádkových knížek. Anderseni a andersenky také luštili křížovky, předváděli pohádkovou pantomimu a ve výtvarné dílničce si každý mohl vyzkoušet, jak se voskem malují velikonoční vajíčka. Milým překvapením byl kokršpaněl Screech, který děti přímo nadchl. A protože to nebyl pesek ledajaký, ale vzdělaný (má za sebou canisterapeutický výcvik), byl pro děti pravým kamarádem.

S pohádkou usínaly děti zaslouženým spánkem až po půlnoci. Ráno vstávaly čilé, plné zážitků a vzpomínek na uplynulou noc. Na památku si kromě toho odnášely domů i malý dárek – speciální pohlednici a záložku do knížky.

JANA DORNÁKOVÁ

Probouzení broučků v knihovně ve Žďáru nad Sázavou

V letošním roce už podruhé vyšly děti s lampióny, aby probudily broučky, motýly, včely, čmeláky a další malé tvorečky, kteří se s přicházejícím jarem začínají objevovat všude kolem nás. Tuto akci připravuje dětské oddělení Knihovny Matěje Josefa Sychry a Dům dětí a mládeže ve Žďáru nad Sázavou.

I tentokrát se „probouzení“ velmi vydařilo. V pátek 13. dubna už

od rána dávalo sluníčko najevo, že je tady pánem. Děti měly nachystané lampióny, které vyráběly na tvůrčí dílně v knihovně. V odpoledních hodinách se žďárské náměstí plnilo dětmi a jejich rodiči. Pro děti zde byly nachystány různé soutěže – chytání rybiček, slalom na koloběžkách, házení na cíl, skládání obrázků a také přednášení básniček a zpívání písniček o jaru a kytičkách. Děti za každý splněný úkol dostaly drobnou cenu nebo bonbon. Kdo si chtěl odpočinout od soutěžení, ten mohl zhlédnout divadelní maňáskovou pohádku „O zlaté rybce“. Další část odpoledne patřila starším dětem a mládeži. Jejich vrstevníci je potěšili jim blízkou hudbou. K poslechu i tanci hrála kapela Trio Triko, Vosa rock a 3-MIMO.

Po slavnostním zahájení, kterého se mimo jiné zúčastnil starosta

a místostarostka města, předvedly děti pohádku o broučcích a pěvecký soubor Cvrčci zazpíval několik písní. Mezitím se setmělo. Rodiče dětem rozsvítili lampióny a průvod berušek, motýlků a různých broučků s lampióny v ruce se vydal do areálu „na hradech“, kde

Chytání rybiček na náměstí

čekaly děti ze Základní umělecké školy Františka Drdly s vystoupením „Probouzení broučků“. Na závěr byl pro děti a rodiče připraven malý ohňostroj.

Text a foto BOŽENA PTÁČKOVÁ

Zlatá stuha popatnácté

Na veletrhu Svět knihy Praha 2007 byly i letos předány ceny Zlatá stuha za nejlepší knihy pro děti a mládež, jež jimž vyhlásovatelem jsou společně Česká sekce IBBY, Obec spisovatelů, Klub ilustrátorů dětské knihy a Obec překladatelů. Letos poprvé byla vedle ocenění v části zaměřené na oblast původní české tvorby pro děti a mládež, na oblast překladovou a výtvarnou, udělena nová cena s názvem *Rosteme s knihou* v rámci stejnojmenné kampaně, kterou organizuje společnost Svět knihy.

ROSTEME S KNIHOU

Zlatá stuha 2006 v části výtvarné:

- **Knihy pro nejmenší** – *Český špalíček*, autorka M. Motlová, ilustr. a graf. úprava Vlasta Baránková (Knižní klub);
- **Dětská beletrie** – *Africké pohádky*, autor K. K. Sywor, ilustr. M. Kopták, graf. úprava C. Istlerová (Brio);
- **Uměleckonaučná literatura a literatura faktu** – *O muži, který si koupil svědění*, autor J. K. Qvigstad, ilustr. a graf. úprava L. Drtina (Argo);
- **Krásná literatura pro děti a mládež jako celek** – *Lingvistické pohádky*, autor a ilustrátor P. Nikl, graf. úprava V. Vimr (Meander).

Zlatá stuha 2006 v části literární:

- **Beletrie pro nejmenší** – *Myšl patří do nebe*, autorka I. Procházková (Albatros);
- **Beletrie pro mládež** – *Lingvistické pohádky*, autor P. Nikl (Meander);
- **Literatura faktu a uměleckonaučná literatura pro děti** – *Praha lucemburská v obrazech*, autor Fr. Kadlec, ilustr. P. Urban (Albatros);
- **Literatura faktu a uměleckonaučná literatura pro mládež** – *Tomáš Garrigue Masaryk*, autorka R. Fučíková (Práh).

Zlatou stuhou 2006 v části překladatelské byla oceněna kniha *Hodinový strojek*, autor

P. Pullmann, překlad D. Křestanová (Mladá fronta).

Cenu Rosteme s knihou získal titul *Praha lucemburská v obrazech*, autor Fr. Kadlec, ilustr. P. Urban (Albatros). K rozhodnutí ocenit tuto publikaci přispěl i fakt, že byla nejvíce půjčovaná knihou v knihovnách.

Dále byly předány Zlaté stuhy 2006 za celoživotní novátorský přínos literatury pro děti a mládež autorce **Mileně Lukešové**, za prozaickou tvorbu pro děti a mládež spisovatelce **Valje Stýblové** a za celoživotní ilustrační tvorbu knih pro děti **Josefu Palečkovi**. Zvláštní ocenění získalo nakladatelství **Knižní klub** a editorka **Stanislava Zábrowská** za knihu *Mirko Hanák dětem*.

K patnáctému výročí Zlaté stuhy připravila společnost Svět knihy ve spolupráci s Ústavem pro informace ve vzdělávání, Národní pedagogickou knihovnou Komenského, Sukovou studijní knihovnou a českou pobočkou IBBY výstavu s názvem *Rosteme s knihou aneb 15 let Zlaté stuhy – To nejlepší z tvorby pro děti a mládež 1992–2006*. Výstava se koná **od 1. do 28. června 2007 v barokním letohrádku Portheimka, Štefánikova 12, Praha 5-Smíchov**.

–ova–

SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE

—**Dotaz:** Co dělají angličtí pedagogové a knihovníci na podporu četby mládeže?

—**Odpověď:** V poslední době mají pedagogové a knihovníci obavy ze snižování úrovně vzdělanosti a zvyšování kriminality mládeže. Nejde pouze o ojedinělé výstřelky mladistvé zločinnosti, o kterých masmédiá ráda informují veřejnost, ale dlouhodobě o odklon od tradičních kulturních hodnot spojený s nezájmem o četbu.

Britské ministerstvo školství v poslední době zorganizovalo několik akcí na podporu četby a knihoven. Loni v zimě proběhl výzkum nazvaný *Families love libraries*, kterého se zúčastnily asi 4000 rodin. Podle tohoto výzkumu vyhovuje rodinám v knihovnách nejvíce přátelské prostředí, bezplatné kulturní programy, přístup k počítačům, knihám, médiím a informacím a také možnost setkat se s jinými rodinami (www.peoplesnetwork.gov.uk/familieslovelibraries.html).

Jedním z důvodů, proč byl tento výzkum věnován rodinám, je pravděpodobně obava o rodinu, kterou začíná společnost pocívat. Rodiny procházejí změnami, které negativně ovlivňují vzdělanost mládeže.

Ministerstvo školství vydalo před nedávnem zprávu nazvanou *Every Parent Matters*, kterou je možno zdarma stáhnout z internetu (www.teachernet.gov.uk/everyparentmatters). Zpráva povzbuzuje rodiče, aby neponechávali vzdělávání svých dětí pouze na škole, ale aby se sami aktivně zapojili. Děti potřebují jejich stálou pozornost. Často zapomináme na to, že v péči o děti hrají zvláště důležitou roli otcové.

Na příští rok chystá ministerstvo akci nazvanou *National Year of Reading* (www.dfes.gov.uk/pns/DisplayPN.cgi?pn_id=2007_0044), jejímž cílem je podporovat četbu v rodině a budovat národ čtenářů. Přibližně třetina rodičů svým dětem vůbec nečte, takže děti nemají možnost objevovat radost, kterou četba přináší. A přitom každý rodič se údajně dívá průměrně čtyři hodiny denně na televizi.

Nejdůležitější je, aby četba dětem přinášela potěšení, nezáleží tolik na tom, co čtou. Tento názor, ke kterému se také přikláním, se zásadně liší od stanoviska knihovníků v době, kdy jsem před padesáti lety v knihovně začínala; tehdy se důraz kladl na kvalitu četby. Děti ovšem neměly problémy se základní gramotností, které jsou dnes bohužel dost časté. Chlapci mají s četbou větší problémy než děvčata. Zpráva proto doporučuje, aby v knihovnách středních škol byly vystaveny knihy, které by je zaujaly.

Problémy s gramotností a základním vzděláním však mají i někteří rodiče. I jim by školy a školní knihovny měly nabídnout pomoc, stejně jako i těm rodičům, kteří nemají doma počítač a uvítali by, kdyby směli používat ty školní večer po práci. Průměrný věk lidí se prodlužuje a spolupráce mezi školou, knihovnou a rodinou by měla také zahrnovat prarodiče.

Ministerstvo školství to ve svých nových plánech myslí dobře. Otázkou je, zda už není pozdě. I kdyby dnešním malým dětem rodiče začali před spaním předčítat, je zde už několik generací, jejichž vzdělání bylo vážně zanedbáno. Jaká je čeká budoucnost? Budou ony jednou schopny číst svým vlastním dětem? Jaká budoucnost čeká jejich děti?

➤ Redakce Čtenáře se přestěhovala! ◀

Vážené a milé kolegyně a kolegové, po několikařech posunech termínu došlo konečně na obávané stěhování. Rádí vám proto sdělujeme novou poštovní adresu:

Redakce Čtenáře, Klementinum 190, 110 00 Praha 1.
Telefonní číslo zůstává stejné 224 941 159,
e-mailová adresa ctenar@svkkl.cz
(nebo redakcectenare@centrum.cz).
Těšíme se na další spolupráci s vámi.
Redakce Čtenáře

**Zdroje jsou dostupné v knihovně
knihovnické literatury Národní knihovny ČR**

Ochranou důležitých dokumentů v případě katastrof se zabývá švýcarské konsorcium COSA-DOCA (Consortium de sauvetage du patrimoine documentaire en cas de catastrophe). Jeho členy jsou BCU (Bibliothèque cantonale et universitaire de Lausanne, knihovna Univerzity v Lausanne), ACV (Les Archives cantonales vaudoises, kantonální archiv) a knihovna školy EPFL (Information scientifique et bibliothèques de l'EPFL) a Ecole polytechnique fédérale de Lausanne). Na podzim loňského roku konsorcium organizovalo praktický seminář, při kterém byly simulovány takové situace, jako vypuknutí požáru a povodeň. Konsorcium spolupracovalo na uspořádání akce s místními hasiči a s civilní obranou.

(<http://www.cosadoca.ch/?page=english> a *International Preservation News*. – č. 40 (2006), s. 38)

Hlavním úkolem Národního biografického ústavu, pracoviště Slovenské národní knihovny založeného v roce 1969, je shromažďovat, zkoumat a zpracovávat biografické zdroje. Ústav v minulosti vydal Biografický lexikon Slovenska, Slovník slovenských spisovatelů 20. století, Lexikon slovenských žen. V současné době připravil koncepci další edice vícesvazkového slovníku Biografický lexikon Slovenska. Součástí ústavu je Kabinet genealogie, který zajišťuje výzkum v oblasti genealogie, heraldiky a příbuzných oborů.

(*Slovenská národní knižnica: sprievodca / zostavil Peter Cabadaj. – Martin: Slovenská národní knižnica, 2006. – 46 s.: il., fot., ISBN 80-89023-91-6*)

Výstava nazvaná Maps in our lives (Mapy v našem životě) je věnována zeměměřičství, kartografii, geodézii a systémům geografických informací. Exponáty pocházejí ze sbírek Kongresové knihovny a ACSM (American Congress on Surveying and Mapping). Obě instituce uspořádáním výstavy oslavily 30leté partnerství. Výstava měla svou fyzickou podobu v budově Kongresové knihovny v průběhu ledna 2007 a virtuální na webových stránkách knihovny. Oddělení geografie a map, které se na výstavě podílelo, je významným světovým centrem výzkumu v oblasti geografie a kartografie. Jeho fond má asi 5 milionů map, 60 000 atlasů, 300 globusů, 2000 modelů a množství dalších materiálů.

(<http://www.loc.gov/exhibits/maps/>)

Na University of Arizona (Arizonská univerzita) se v březnu konal kulatý stůl informační etiky nazvaný Indigenous Knowledge and Cultural Property: The Ethics of Cultural and Environmental Sovereignty and Stewardship. Byl věnován domorodému vědění a kulturnímu vlastnictví. Informační specialisté se na něm sešli společně s právníky, filozofy, antropology a specialisty z dalších oborů. Jednalo o té části toku informací, které vytvořili domorodci a týkají se jejich kultury, písní, rituálů, symbolů apod. Konkrétně se hovořilo o právu domorodců ovládat informace o sobě, dále o etických aspektech shromažďování informací o domorodcích a od nich. Pracovníci knihoven, archivů a muzejí diskutovali ze svého hlediska o správě těchto informací.

(<http://sir.arizona.edu/ier/>)

Fondy katedrální knihovny v britském Herefordu (Hereford Cathedral Library and Archives) jsou umístěny v nové budově, která je zajímavá jako moderní stavba v areálu katedrály. Historické fondy obsahují starověké rukopisy, prvotisky a staré tisky, knihy z 19. století, notový materiál pro katedrální chór apod. Vedle těchto dokumentů knihovna vlastní také moderní fondy, které jsou zaměřeny převážně teologicky. K dalším tématům patří historie a lokální historie. Součástí knihovny je také Chained Library, tedy knihovna knih na řetězech, nejrozsáhlejší, která z takto zabezpečených knihoven přežila do současnosti.

(<http://www.herefordcathedral.org/library.asp>, http://www.herefordcathedral.org/about/archive/chained_library.html)

Knihovny jsou jednou z institucí, při nichž lze na Slovensku založit Hevi klub. Tyto kluby jsou zaměřeny na rozvíjení dovedností dětí včetně chuti číst a komunikovat. Nejsou vázány jen na knihovnu. Mohou sídlit při kulturním středisku, škole, ale také je možné, aby se děti scházely v soukromé domácnosti. Členy Hevi klubů jsou děti ve věku od 5 do 15 let a doporučuje se počet maximálně 15 členů. Kluby vede dospělý, tzv. animátor. Program je připravován podle metod celoslovenského projektu pro děti základních škol Cesta ke knize. Projekt řídí občanské sdružení Fanfary a spolupracuje s vydavatelstvím Hevi a spisovatelem Danielem Hevierem, který byl iniciátorem vzniku klubů na Slovensku.

(<http://www.hevi.sk/vydavatelstvo/heviklub.html>, <http://www.fanfary.sk/hevikluby.htm>)

KNIHOVNICTVÍ**Teorie. Řízení a organizace**

DERITY, G. Kim: Rethinking information work : a career guide for librarians and other information professionals. /Přehodnocení informační činnosti. Kariéerní průvodce pro knihovníky a ostatní informační pracovníky./ Westport : Libraries Unlimited, 2006. – ix, 222 s. *Ke 36.605*

EDWARDS, Brendan Frederick R.: Paper talk : a history of libraries, print culture, and aboriginal peoples in Canada before 1900. /Řeč papíru. Dějiny knihoven, kultury tisku a domorodců v Kanadě před rokem 1900./ Lanham : Scarecrow Press, 2005. – 221 s. *Kdb 36.699*

Fachwörterbuch Bibliothek : Deutsch-English-Russisch-Georgisch /erarbeitet von Arne Ackerman, ... [et al.]. /Odborný knihovnický slovník – německo, anglicko, rusko, gruzínský./ Bad Honnef : Bock+Herchen, 2006, – 481 s. – (Service für Bibliotheken (ekz)). *Zfb 36.680*

Knowledge management : social, cultural and theoretical perspectives / ed. by Ruth Rikowski. /Znalostní management. Sociální, kulturní a teoretické perspektivy./ Oxford : Chandos, 2007. – xxxiv, 304 s. *Kfa 36.666*

Studia bibliographica Posoniensia. 1/2006 / zost. Miriam Poriezová. Bratislava : Univerzitná knižnica v Bratislave, 2006. – 222 s. *Ka 36.693*

Automatizace knihovnické a informační činnosti

BELL, Suzanne S.: Librarian's guide to online searching. /Knihovníkův průvodce k vyhledávání online./ Westport : Libraries Unlimited, 2006. – xvii, 268 s. : il. *Iea 36.603*

Digital spectrum : integrating technology and culture : supplement to the proceedings of the 10th International Conference on Electronic Publishing : Banská, June 14–16, 2006. /Digitální mnohotvárnost : integrace technologie a kultury. Příloha ke sborníku z 10. mezinárodní konference o elektronickém publikování. Banská, 14.–16. června 2006./ Sofia : FOI-COMMERCE, 2006. – 101 s. *Abdf 8.283/B*

Metadata : a cataloger's primer / Richard P. Smeraglia, ed. /Metadata : katalogizátorův slabikář./ Binghamton Haworth, 2005. – 303 s.

Abdf 36.658

Organizace knihovních fondů

Alte Archive – Neue Technologien /Thomas Aigner und Karin Winter (Hg.) /Staré archivy – nové

technologie./ St Pölten: Diözesanarchiv, 2006. – 280 s. : il. *OI 36.710*

Cultural heritage for all : on digitisation in the archive, library and museum sector / ed.: Ranveig Lag Gausdal. /Kulturní dědictví všem : digitalizace v archivním, knihovním a muzejním sektoru./ Oslo: [Norwegian Archive, Library and Museum Authority], 2006. – 69 s. : il. *OI 8.323/B*

HOFFMANN, Frank W. – WOOD, Richard J.: Library collection development policies : academic, public, and special libraries. /Politika rozvoje knihovních fondů : akademické, veřejné a odborné knihovny./ Lanham : Scarecrow, 2005. – 329 s. *O 36.513*

Sítě knihoven

Krajská knihovna Františka Bartoše / sestavily: Z. Friedlová, H. Šimová, P. Gajdoštková. Zlín : Krajská knihovna Františka Bartoše, 2006. – [15] s. : il. *Tec 8.286/B*

Litvínovská knihovnička moderní je babička aneb Knihovna je stále hitem i když věkem za zenitem : publikace literárně výtvarných prací dětí ke 100. výročí založení litvínovské knihovny / [grafická úprava a litografické zpracování Mgr. Jiří Švejda]. Litvínov : [Agentura Victory], 2006. – 64 s. : il. *Tee 8.250/B*

Na cestě k romské knihovně : příprava projektu v Ostravě-Vítkovicích / ed.: Kateřina Janků. Ostrava : Ostravská univerzita v Ostravě ; Knihovna města Ostravy, 2006. – 58 s. *Tn 8.252/B*

KNIHOVĚDA

MELOT, Michel: Livre. /Kniha./ Paris: L'oeil neuf, 2006. – 197 s. : il. *Xa 36.640*

VOIT, Petr : Encyklopedie knihy : starší knižní tisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století : papír, písmo a písmolijectví, knižní tisk a jiné grafické techniky, tiskaři, nakladatelé, knihkupci, ilustrátoři a kartografové, literární typologie, textové a výtvarné prvky knihy, knižní vazba, knižní obchod. Praha : Libri, 2006. – 1350 s. : il. – (Bibliotheca Strahoviensis. Series monographica ; II) *X 36.661*

INFORMATIKA

Annual review of information science and technology. Vol. 41, 2007 /Blaise Cronin, ed. /Ročenka informační vědy a technologie./ Medford : Information Today, 2007. – xxv, 783 s. *Ia 36.655*

Vybráno z databáze NIPOS
Článeková bibliografie

BECHYŇĚ (6000 obyv., okres Tábor) • V roce 2006 navštívilo Městskou knihovnu v Bechyni 780 čtenářů. Celkově zaznamenala 9346 návštěv a 30 537 vypůjčených titulů (z toho 4528 časopisů). V průběhu roku do jejího fondu přibýlo 814 knih, zájemci mohli vybírat z 27 titulů časopisů. Začátkem loňského roku knihovna dokončila revizi fondu, v němž bylo 21 056 svazků. Po celý rok pořádala různé akce. V březnu – měsíci internetu to byly individuální konzultace a názorná instruktáž pro seniory, dále propagace webu veřejné správy a besedy a lekce pro záky ZŠ (např. o tvorbě Václava Čtvrta či seznámení s knihovnou a jejími službami) a Noc s Andersenem. V říjnovém Týdnu knihoven se tu uskutečnily různé akce pro děti (např. povídkání a malování na chodníku či Pohádkový létající větrník), dále anonymní anketa pro čtenáře týkající se jejich cest do knihovny nazvaná Není cesta jako cesta. Knihovna se také zapojila do celostátní soutěže pro děti o nejlepší knihovnu, která nese název Kamarádko knihovna, a bude vyhodnocena letos v červnu.

(Bechyňský městský zpravodaj, č. 2, 2007)

ČERVENÝ KOSTELEČ (8000 obyv., okres Náchod)

• Městská knihovna v Červeném Kostelci v loňském roce registrovala 1323 čtenářů, z nichž bylo 440 dětí ve věku do 15 let. V průběhu roku tu přibýlo 87 dospělých a 52 dětských uživatelů. Bylo zaznamenáno 16 306 fyzických návštěv a při nich 106 212 výpůjček, což je o 1337 výpůjček více než v roce 2005. Knihovna zakoupila 1288 nových knih, z toho 628 naučných a 660 svazků beletrie. Po celý rok 2006 čtenáři využívali novou službu – možnost prodloužení výpůjček a rezervace dokumentů prostřednictvím internetu, a to třeba z domova. Letos – tedy již druhým rokem – knihovna nezvyšuje částku ročních registračních poplatků. Dospělí platí 100 Kč, senioři nad 70 let 50 Kč a děti 30 Kč.

(Červenokostelecký zpravodaj, č. 2, 2007)

ČR • Od letošního roku již šest knihoven v ČR nabízí on-line přístup do prestižní světové hudební encyklopedie GROVE MUSIC. Kromě Knihovny města Hradce Králové a Městské knihovny v Praze, které tuto službu poskytovaly již vloni, mohou předností hudební databáze využívat také návštěvníci brněnské Knihovny Jiřího Mahena, Knihovny města Ostra-

vy, Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje a studenti a profesori pražské HAMU. Tento společný projekt konsorcia knihoven pro licencované přípojení k anglicky psanému informačnímu zdroji o světové hudbě v roce 2007 finančně podpořil i grant sekce vnějších vztahů americké ambasády v ČR. Zájemci o hudbu mají k dispozici 40 000 hesel zpracovaných profesionálními muzikology a hudebními historiky. Výhoda elektronické databáze proti klasickým tištěným encyklopediím spočívá např. v možnosti obsah databáze průběžně aktualizovat. Především je to ale samotné fulltextové vyhledávání, které uživateli nabídne jedním kliknutím několikanásobný výběr relevantních informací spojených s dotazem. Užitečnou pomůckou nebo alespoň zajímavostí může být také připojený zvukový program, který zprostředkovává doslovnou hudební ilustraci k tištěným ukázkám v encyklopedii. (Harmonie, č. 4, 2007)

KROMĚŘÍŽ (29 000 obyv.) • Letos se Knihovna Kroměřížska zapojila do evropské informační sítě pro mládež Eurodesk jako její regionální partner.

Sít poskytuje mladým lidem do 30 let a pracovníkům s mládeží informace, týkající se vzdělávacích programů, studia, práce, dobrovolnictví a cestování v zahraničí. Na evropské úrovni začala fungovat v letech 1994–1995. ČR do sítě vstoupila v roce 1999 a od té doby narůstá počet jejích partnerů v regionech. Sít nyní zahrnuje 29 zemí a začíná přesahovat evropský rámec. Českou národní skupinu tvoří přes 20 regionálních partnerů. Knihovna Kroměřížska, později také ve spolupráci s Gymnáziem Kroměříž, chce přispět vlastními možnostmi a zkušenostmi s poskytováním relevantních informací k dalšímu rozšíření možností mládeže v oblasti studijních a pracovních příležitostí. Činnost Eurodesku spočívá ve třech úrovních: mezinárodní spolupráce a kooperace jednotlivých zemí s centrem v Bruselu; národní úroveň při činnosti vládních a nevládních organizací pro výměnu zkušeností a kooperaci při realizaci programů; regionální úroveň, která přihlíží k místní specifice s cílem zapojit zdejší mládež do evropského dění a pomáhat jí při realizaci studijních a pracovních plánů v zahraničí. Regionální partneři Eurodesku současně mohou region zviditelnit v národním i mezinárodním měřítku. Činnost národní skupiny Eurodesku z 60 % financuje evropská komise a ze 40 % ministerstvo školství.

(Kroměřížský zpravodaj, č. 3, 2007)

ZÁKLADNÍ KAMENY

NOVÉ BUDOVY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR

> text JAROSLAV ČISAŘ, foto EVA HODÍKOVÁ

KÁMEN SEDMÝ / Středočeský kraj

Jako dvacátí sedmí, pokud mne záznamy neklamou, „odevzdávali národu“ svůj základní kámen knihovny a knihovnické Středočeského kraje pod vedením Jakuba Pavlíka. Jejich velmi kvalitní pískovec, vytěžený v lokalitě Kamenné Žehrovice nedaleko Kladna, však není jen tak ledajakým stavebním materiálem. Kameny a kvádry z tohoto lomu jsou známé pod jménem Žehrovák a byly již použity na mnoha významných stavbách v Praze i na jiných místech Království českého.

Žehrovák se těží patrně již od 6. století. Historicky je jeho dobývání doloženo v psaných účtech parléřovské hutě od 15. února 1372, která tento hrubozrnný pískovec právě pro jeho vynikající pevnost použila na spodní namáhané části chrámu sv. Víta a na jeho dlažbu. Kvádry Žehrováku byly pravděpodobně použity i na stavbu podvodních částí románského Juditina mostu a též při stavbě a výzdobě Karlova mostu. Kromě již zmíněného Petra Parlěře používal Žehrovák i vynikající architekt vrcholného českého baroka Kilián Ignác Dientzenhofer. Byl použit i při stavbě chrámu Panny Marie před Týnem, kostela sv. Jiljí či Valdštejnského paláce. Nechybí ani ve stavbě Národního divadla a Národního muzea, kde se kladl obzvláštní důraz na to, aby byly kameny stejnozrnné, stejnobarevné a s toutéž tvrdostí.

Kámen dostali středočeští knihovníci darem od jednoho občana z Tuchlovic – obce sousedící s Kamennými Žehrovcemi. Nápis STŘEDOČEŠÍ NÁRODU na čelní straně kamene vytesal kameník Vladislav Einseireich z kladenské čtvrti Švermov. Žehrovák, který pan Einseireich opracovával do základů nové budovy národní knihovny, se vyznačuje nestejnou strukturou a hustotou zrnitosti. Na kameni je patrné, že má řadu příměsí, které na vyhlazené ploše vytvářejí zajímavou barevnou kresbu. Při tesání nápisu se každá barva, každé jinak barevné místo či ploška kamene z již uvedeného důvodu chová jinak, proto byl celý nápis tesán výhradně ručně. Kameník při takové práci může u každého zrna zvážít, jak s ním naloží. Dbá, aby se mu nevylouplo z celku, a tak nenarušilo celkový dojem z pohledu na kámen.

Kámen Žehrovák, který je součástí tolika staveb úzce spjatých s životem a kulturou našeho národa, proto podle Jakuba Pavlíka a knihoven a knihovníků Středočeského kraje nesmí chybět ani v základech nové budovy Národní knihovny ČR, i když bude provedena z moderních stavebních materiálů. Bude symbolizovat i kontinuitu činnosti kulturních zařízení v naší zemi a knihoven zvlášť.

(Poděkování za pomoc a spolupráci Jakubu Pavlíkovi včetně použití jeho textu.)

Příště: Střední odborná škola prof. Švejcara z Plzně

Alena Jakubcová a kolektiv

Starší divadlo v českých zemích do konce 18. století / Osobnosti a díla/

Encyklopedie, která je součástí několikadílného projektu Divadelního ústavu Česká divadelní encyklopedie, zpracovává údaje o osobnostech (dramatiků, hudebních skladatelů, herců, tanečníků, loutkářů, výtvarníků, divadelních ředitelů i mecenášů) a anonymních dramatických dílech od počátku doložených aktivit do konce 18. století. Respektuje historickou a druhovou proměnlivost, profesní rozmanitost i multikulturní aspekty divadla, a proto věnuje pozornost nejen jazykové českým, ale i jinojazyčným (latinským, německým, italským, francouzským) divadelním projevům. V řadě případů se jedná o vůbec první odborné zpracování daného tématu. Strukturu jednotlivých hesel tvoří biografický, výkladový a bibliografický. Text provází reprodukce dobového ikonografického materiálu a historických dokumentů. • 760 str., 495 Kč

Ivan Hlaváček, Jiřina Jedináková **Učenci očima kolegů, žáků a následovníků**

Druhý soubor medailonků (první kniha téhož názvu vyšla v roce 2004) nejvýznamnějších českých vědců dvacátého století, zástupců různých oborů přírodních i humanitních věd. Jak název napovídá, autory jsou rovněž čelní představitelé naší současné vědy, kteří byli s osobnostmi, o nichž píší, zpravidla v těsném kontaktu. Medailonky mají proto nejen odborně publicistický charakter, ale přinášejí také řadu osobně laděných vzpomínek. • 362 str., 295 Kč

Toman Brod **Ještě že člověk neví, co ho čeká**

Vzpomínky známého historika Tomana Broda vypovídají o velké části nedávno uplynulého dvacátého století. Svůj dětský věk autor prožil v době první republiky, podstatnější část jeho paměti však patří době hitlerovské okupace, války a perzekuce, která za Protektorátu postihla i jeho rodinu a vyústila až v deportaci do ghetta a koncentračního tábora. Ve třetí, neméně závažné části paměti se autor vrací k životu v poválečné republice a k peripetím svého myšlenkového i politického vývoje. Kniha není ani obdobou deníku, ani souvislými dějinami daného období – je záznamem stěžejních chvil a dějů, rozhodujících míst a křížovatek jednoho života. Jde o další svědectví, které návratem do minulosti dokresluje obraz našeho současného světa. • 362 str., 385 Kč

Rudolf Roden, Eva Rodenová **Životy ve vypůjčeném čase**

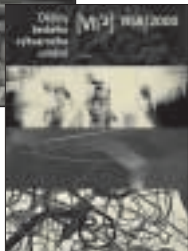
Kniha vzpomínek manželů Rodenových je téměř neuvěřitelným příběhem o síle lásky, vytrvalosti, důmyslnosti, věrnosti a vzájemné pomoci dvou mladých lidí, kterým se díky tomu podařilo uniknout krutému osudu, jaký byl určen všem osvětimským vězňům židovského původu. Oba paralelní texty, Evy a Rudy, popisují osudy autorů a jejich rodin od doby před válkou až po léta poválečná a jsou úžasným svědectvím o nezměrné vůli k přežití v těch nejnelidšších podmínkách a jedním z nejpozoruhodnějších příspěvků k tématu, v literatuře poměrně bohatě zastoupenému. Rodenovi se vzali před šedesáti pěti lety v terezinském ghettu a dodnes spolu žijí plný a bohatý život v Kanadě, obklopeni početnou rodinou. • 202 str., 225 Kč

Rostislav Švácha, Marie Platovská

Dějiny českého výtvarného umění VI. 1, 2 (1958–2000)

Šestým dílem, vzhledem k velkému rozsahu rozděleným do dvou svazků, se dovršuje velký projekt, který započal už v osmdesátých letech 20. století dílem věnovaným umění středověkému. Období, které je představováno v závěrečném díle, se dělí do několika period. Začíná proslulým vystoupením československých umělců a architektů na EXPO 58 v Bruselu, dále následují šedesátá léta, během nichž české umění těžilo z „tání“ politických poměrů před rokem 1968, potom téměř dvě desetiletí normalizace a konečně umění v zásadě změněné politické a společenské situaci po roce 1989, do současnosti. Autoři – historici umění z Ústavu dějin umění AV ČR, z univerzity a z dalších institucí pojednávají o vývoji českého umění ve všech jeho oblastech a žánrech – od architektury, malířství, kresby, grafiky a sochařství přes umělecká řemesla, fotografii, scénografii atd. až po tzv. nová média, k nimž v současnosti patří například land art, body art nebo videoart. Zvláštní kapitoly jsou věnovány umělcům žijícím v exilu. • cca 1600 str., váz. s přeb., 742 bar. a 349 čb. ilustr., dva svazky, 2195 Kč

ACADEMIA

nakladatelství AV ČR,
Vodičkova 40, 110 00 Praha 1

Knihy si můžete objednat na telefonním čísle 296 780 510, písemně na adrese Academia – expedice, Rozvojevá 135, 165 02 Praha 6 - Suchbátův náhon nebo prostřednictvím e-mailu: expedice@academia.cz. Skladovanou produkci naleznete na www.academia.cz

VĚRNÝM KNIHOVNÁM POSKYTUJEME 10 % RABAT.